ОГНИНЮРБЫ.РФ

Саха Республикатын
Ньурба улууһун хаһыата
Хаһыат 1937 сылтан тахсар

2024 сыл
олунньу 22 күнэ
Чэппиэр ● 7 № (12082)

НЬУРБА
ОГНИ НЮРБЫ

12+

Бүгүҥҥү нүөмэргэ

«Муус устар» ыччат бэстибээлэ
Ньурба ыччата ситиһиилээхтик кытынна / 3

Аман Өс күрэх
Саха сирэ уруккута, билиҥҥитэ, инникитэ / 5

Пионерии ЯАССР 100 лет
Из истории пионерской организации / 9

Олунньу 18-21 күннэригэр Ньурба улууһугар өрөспүбүүлүкэ ситэриилээх былааһын отчуота турда СӨ Бырабыыталыстыбатын улахан оробуочай бөлөҕүн СӨ Бырабыыталыстыбатын Бэрэссэдээтэлин солбуйааччыта Георгий Михайлович Степанов салайар. Иккис бөлөҕү СӨ тыа хаһаайыстыбатын миниистирэ Артем Александрович Александров, үһүс бөлөҕү СӨ үөрэх уонна билим миниистирин бастакы солбуйааччыта Алевтина Петровна Аргунова салайдылар. Отчуоттуур мунньахха олохтоохтор кэлэн кыттыылара бары нэһилиэккэ көхтөөх.

Күндээдэҕэ

СӨ ситэриилээх былааһын ааспыт сыллааҕы үлэтин отчуота Күндээдэҕэ суухха́йдык, судургутук аа́һан түмүктэннэ. 10-тан тахса сыллааҕыта бастакынан уотунан сылыттыыга киирэн олорор буолан, итиэннэ кэнники сылларга элбэх эбийиэк, ол иһигэр саҥа оскуола, оҕо уһуйаана, арыы собуота, балыыһа дьиэлэрэ үлэҕэ киирэн, олохтоохторо санаалара нүөл, бөҕөх уонна кэпсэтиилэрэ даҕаны биир оннук.

Нэһилиэк олохтооҕо Ольга Варламова кулууп дьиэтэ тымныытынан сибээстээн, кулууп дьиэтин хапытаалынай өрөмүөнүн туруоруста. Лидия Долгунова СВО кыттыылаахтарын дьиэ кэргэттэригэр кииннэммит сылыттыыга уонна гааска холбоохуҥҥа көмө баарын курдук, уотунан сылытыыга холбонууга уонна ититэр оборудованиены саҥардыыга көмө олохтонуутун туруоруста. Розалия Борисова уот мөлтөҕүн, кыайбатын, ол иһин оһоҕунан отторго саһаан мас атыыласпытын, уот элбэхтэ арахсыытыгар электроприбордар умайалларын эттэ, саҥа подстанция быйыл туруорулларын-суоҕун ыйытта. Бары ыйытыыларга толору хоруйдар бэрилиннилэр. Ил Түмэн дьокутаата Георгий Балакшин СӨ норуоттарын 9-с Спортивнай оонньууларынан сибээстээн, Күндээдэтээҕи норуот айымньытын дьиэтин өрөмүөнэ приоритетнай быһыытынан өрө тутуллуохтааҕын тоһоҕолоото.

Кэпсэтиигэ тыа сиригэр ыччат кэлэн үлэлииригэр анаан толору хааччыллыылаах исписэлиистэр дьиэлэрэ тутуллуохтааҕын, нэһилиэк ходуһаларыгар уу киирэрин-тахсарын сүрүннүүр инниттэн шлюз-регулятор тутулларын туруорустулар.

Чаппандаҕа

Чаппандаҕа отчуот иннинэ бириэмэ баарына, СӨ Бырабыыталыстыбатын Бэрэссэдээтэлин солбуйааччыта Георгий Михайлович Степанов сыл анараа өттүгэр үлэҕэ киирбит 100 /50 миэстэлээх оскуола-саадыгар сырытта. Оскуола дириэктэрин уонна Орто Халыма, Хаҥалас улуустарыттан кэлэн үлэлии сылдьар предметник учууталлары кытта көрсөн кэпсэттэ. Георгий Михайлович "Сэттэ" тутуу хампаанньата туппут эбийиэгин биһирии көрдө, үөрэнээччилэргэ уонна иитиллээччилэргэ табыгастаах усулуобуйа тэриллибитин бэлиэтээтэ.

Отчуокка «Дьоҕур» норуот айымньытын дьиэтин толору элбэх дьон муһунна. Отчуот тула кэпсэтии, дьүүллэһии көхтөөхтүк барда. Уотунан хаачыйыы, тыа хаһаайыстыбатын, Чаппанда Эбэтигэр ууну киллэрии уо.д.а. боппуруостар киирдилэр. Мария Хантагарова нэһилиэккэ балыыһа аҕам саастаах дьоҥҥо аналлаах балыыһа быһыытынан үлэлээн испитин эттэ, нэһилиэк киинигэр саҥа балыыһаны туттарар наадатын, дьон тыа сиригэр тохтообот буолбутун, идэлэринэн ыстааһа суох буолан эдэр үлэһиттэр тэрилтэлэргэ үлэлиир кыахтара суоҕун этэ. Акулина Семенова саҥа дьиэни уокка холбуурга көҥүл ылыы аһара сыаналааҕын бэлиэтээтэ, тыа сиригэр дьон олоҕун чэпчэтэргэ кииннэммит сылааска холбуурга улахан болҕомто ууруллуохтааҕын туруоруста. Түмүккэ биир санаанан Чаппанда олохтоохторо СӨ ситэриилээх былааһын 2023 с. үлэтин биһириилэрин биллэрдилэр.

Антоновкаҕа

Георгий Степанов сиһилии дакылаатын кэнниттэн Октябрьскай нэһилиэк олохтоохторо кэпсэтиигэ олус көхтөөхтүк кытыннылар, ыйытыктара, туруорсуулара даҕаны элбэх.

2027 с. Ньурбаҕа СӨ норуоттарын IX Спортивнай оонньууларыгар анаан тутуллар эбийиэктэртэн саҕалаан, өрөспүүбүлүкэ үөрэҕин тэрилтэлэрэ олохтоох бородууксуйаны төһөнү атыылаһалларыгар, өрөспүүбүлүкэ олохтоох аһылыгынан төһө хааччыллан олороругар тиийэ үгүс ыйытык киирдэ. Инбэлиит оҕолору эминэн хааччыйыы, тыа хаһаайыстыбатын, үөрэх эйгэтин, Анал байыанннай эпэрээссийэ уо.д.а. боппуруостар эмиэ тумнуллубатылар. 288 миэстэлээх начаалынай оскуола саматык дьиэтин, 150 миэстэлээх «Ромашка» оҕо уһуйаанын тутуутун, олохтоох балыыһа хапытаалынай өрөмүөнүн үбүлээһинин курдук суолталаах боппуруостары туруорустулар.

Ньурбаҕа СӨ норуоттарын IX Спортивнай оонньууларын көрсө, үлэ былааныгар барыта 16 эбийиэк киирэн турарын иһитиннэрдилэр. Бу СӨ норуоттарын Спортивнай оонньуулара ыытыллыбыт ханнык даҕаны улуустардааҕар элбэх. Ол иһигэр ити үөһэ этиллибит эбийиэктэр эмиэ бааллар.

Кулун тутар 5 к. Ньурбаҕа Ил Түмэн бүддьүөккэ хамыыһыйатын сис кэмитиэтин көһө сылдьар сүбэ мунньаҕа ыытыллара күүтүллэр. Манна СӨ норуоттарын IX Спортивнай оонньуулар эбийиэктэрин тула кэпсэтии барара былааннанар. Мунньах түмүгүнэн нэһилиэк олохтоохторо отчуоту эмиэ биһириилэрин биллэрдилэр.

Геннадий АНТОНОВ.

Дьаархаҥҥа

Эбиэт иннигэр Дьаархаҥҥа ыытыллыбыт отчуокка 60 киһи кытынна.

Тус сыаллаах боппуруоска приемнааһыҥҥа билигин дойдуга буола турар анал дьайыыга аналлаах боппуруос киирдэ.

Маны сэргэ олохтоохтор Ньурбаҕа гаас киириитин, Түүкээн уонна Күндээдэ суолларыгар өрөмүөн үлэтэ, Дьаархаҥҥа баар МФЦ дьиэтин, спортивнай саалатыгар өрөмүөн, Марха өрүс биэрэк кытыытынааҕытыгар бөҕөргөтүү үлэтэ барарыгар туруорустулар.

Хаҥаласка

Хаҥалас нэһилиэгэр отчуокка 56 киһи, тус көрсүһүүгэ 6 киһи суруттаран сырытта. Тус сыаллаах көрсүһүүгэ тыа хаһаайыстыбатын уонна ас-үөл бэлиитикэтин миниистирэ Артем Александров, СӨ үлэҕэ уонна социальнай сайдыыга миниистирин солбуйааччыта Иннокентий Коротких уонна Ил Түмэн дьокутаата Владимир Прокопьев анал байыаннай дьайыыга уонна тыа хаһаайыстыбатыгар сыһыаннаах боппуруостарга хоруйдары биэрдилэр.

Хаҥаластар киинтэн ититиигэ чааһынай дьиэлэри холбоохуҥҥа, устудьуон оҕолордоох, сиэннэрдээх дьиэ кэргэнннэр истипиэндьийэ үрдүүрүгэр, кытыы нэһилиэктэргэ аптека, эминэн хааччыйыы, Түүкээнтэн Мархаҕа диэри аспааллааһыны, ойуур баһаардара буолбут сирдэрин чөлүгэр түһэриигэ туох үлэ барарын туоһуластылар. Үлэҕэ сыһыаннаан үлэ бэтэрээнэ буоларга үлэ ыстааһын кыччатарга, оскуола оҕолорун үлэнэн иитиигэ анаан сайыҥҥы сынньалаҥҥнары тэрийиигэ аналлаах боппуруостар туруорустулар

Ньурбаҕа аэропорт үлэтэ тоҕо тохтообутун, үрдүк күүрүүлээх уот, гаас Ньурбаҕа хаһан тиийэн кэлэрин туруорустулар. ИЖС бырагыраамата урукку курдук тыа хаһаайыстыбатын министиэристибэтин иһинэн үлэлииригэр баҕа санааларын тиэртилэр.

Олохтоохтор ситэриилээх былаас отчуотун биһириилэрин биллэрдилэр.

Антонина Семенова

Сонуннар

Ньурбаҕа сууккаҕа 1200 м3 ууну ыраастыыр ыстаансыйа 1-кы сыбаайата түһэрилиннэ

Бүгүн, олунньу 18 к., улууспутугар кэрэ-бэлиэ түгэн үүннэ. Вертолетка микро-оройуонугар «Кэскил” оҕо уһуйаанын кэннинэн сууккаҕа 1200 м3 ууну хостоон ыраастыыр ыстаансыйа 1-кы сыбаайата түһэрилиннэ. Үөрүүлээх тэрээһиҥҥэ улуус баһылыга Алексей Иннокентьев, Ньурба к. баһылыга Геннадий Игнатьев, СӨ ОДьКХ энергоэффективноска уонна административнай үлэҕэ департаменын салайааччыта Айсен Кирсанов, ОДьКХ ГУП Ньурбатааҕы филиалын салайааччыта Алексей Тихонов, “Сибтрансстрой” ХЭТ гендириэктэрэ Владислав Петров уо.д.а. кытыннылар.

Эбийиэк “Ыраас уу” нацпроект чэрчитинэн үбүлэнэн тутуллар, ол иһигэр өрөспүүбүлүкэ уонна улуус эмиэ ирээттэһэн үбүлэһэр. Сакаасчытынан – ИСУ уонна бэдэрээтчитинэн – “Сибтрансстрой” ХЭТ буолаллар. Сахалыы сиэри-туому Норуот эмчиттэрин ассоциациятын чилиэнэ, Аар Айыы итэҕэлин 11-с кэрдиистээх алгысчыта, норуоттар икки ардыларынааҕы ЮНЕСКО иһинэн норуоттар медициналарын магистра, Ньурба улууһун, Таркаайы нэһилиэгин бочуоттаах олохтоохо Алиса Иннокентьева толордо. Бэлиэ түгэнинэн истиҥ тыллардаах эҕэрдэ тыллар этилиннилэр, үгэс быһыытынан бастакы сыбаайаҕа шампанскайы хампы бырахтылар.

“Сибтрансстрой” ХЭТ гендириэктэрэ Владислав Петров иһитиннэрбитинэн, эбийиэк 500 мөл. солк. суумалаах, быйыл тутуллан үлэҕэ киириэхтээх. 540 кв.м. иэннээх дьиэ тутуллуохтаах, ол иһигэр административнай дьиэтэ 3 этээстээх буолар, итиэннэ этээһэ суох техническэй дьиэлээх буолар. Сир анныттан 160 м кэриҥэ дириҥтэн уу 4 скважинаттан 3 улахан емкоска хачайданан таһаарыллан ыраастаныахтаах. Скважина үлэлэрин «Гидросфера” ХЭТ толорор.

Улуус баһылыга Алексей Иннокентьев: Бу сир аннынааҕы ууну 2 сыллааҕыта булан турабыт. Быйыл сууккаҕа 1200 кубометр ууну хостоон ыраастыыр ыстаансыйа тутуллан үлэҕэ киириэхтээх. 5 км уу ситимин устун ыраастаммыт уу куорат олохтоохторугар барыахтаах. Эһиилгитттэн 2-с түһүмэххэ федеральнай бырагыраамаҕа киирсэн куоракка «кольцевой” уу систимэ тардыллан ыраас уунан хааччыллыахтаах. Маннык улахан баараҕай бырайыакка киирбиппititтэн биһиги үөрэбит. Уу - диэн киһи доруобуйата, олох төрдө буоллаҕа. Инникитин ыраас ууну Антоновкаҕа эмиэ тиэрдэргэ былаанныыбыт.

Геннадий АНТОНОВ.

"Саха сүөһүтэ" хааһына тэрилтэтин үлэтэ

"Мэҥэдьэк" отделениетыгар сылгы ахсаанын 700-кэ тиэрдиэхтэрэ СӨ ситэриилээх былааһын отчуотугар Маалыкайга "Саха сүөһүтэ" ГКП дириэктэрэ Александр Артемьев иһитиннэрии оҥордо. "Мэҥэдьэк" отделениеҕа 415 сылгылаахтар, онтон 8-ын Хатыыга ардай аһыылаахтар тардыбыттар. 3 нэһилиэгинэн отделениеҕа 13 киһи үлэлиир. Сыллата көрдөрүү тупсан иһэр. Бастаан кулуну ылыы 29% эбит буоллаҕына, ааспыт сылга 52%-ҥа тэҥнэспит, быйыл 60%-ҥа тиэрдэргэ соруктаналлар. Убаһаларын иитэ хаалларалларын элбэтэн, сылгы ахсаанын 700-кэ тиэрдэргэ соруктаналлар, мантан ордук элбэтиэхтэрин сылгы базата суох. Күрүө-хаһаа боппуруоһа эмиэ быһаарыллыан наада. Быйыл Бордоҥ нэһилиэгэ күрүө тутарга 500 тыһ. солк. биэриэх буолбут, бу күрүө Маалыкай сиригэр тутуллуоҕа. Министир Артем Александров "Мэҥэдьэк" отделениеҕа биир сылгы базатын тутуутун биэриэх буолла.

Геннадий Антонов.

Арассыыйаҕа Дьиэ кэргэн сыла

Күндээдэ эдэр ыаллара Ил Дархан сэртипикээтин туттулар

Ил Дархан Айсен Николаев ыйаах ыйаах ыйаах 2024 сыл тохсунньу 1 күнүттэн 25-гэр диэри саастаах саҥа ыал буолбут эдэр кэргэнниилэргэ биир кэмнээх төлөбүр көрүллүбүтэ.

Олунньу 14 күнүгэр, Тапталлаахтар күннэригэр Ньурбатааҕы ГТАС дьиэтигэр 50 000 солкуобай суумалаах сэртипикээти саҥа ыал буолбут Күндээдэ нэһилиэгин олохтоохторугар Анна Васильевна, Лев Николаевич Ананьевтарга туттарыы үөрүүлээх түгэнэ буолан ааста.

Үөрүүлээх тэрээһиҥҥэ улуустааҕы ГТАС салайааччыта Альбина Ивановна Алексеева Анна, Лев Ананьевтарга ыал буолуу туоһу суругун туттарда. Эдэрдэр кыһыл көмүс биһилэхтэри илиилэригэр кэттилэр.

Улуус баһылыгын солбуйааччытын э.т. Ольга Афанасьева эҕэрдэ тыл эттэ, Үлэ уонна социальнай сайдыы министиэристибэтин иһинэн Ньурба улууһунааҕы социальнай харалта салалтатын салайааччыта Ирина Афанасьевна Находкина үөрүүлээх быһыыга-майгыга 50 000 суумалаах саҥа ыал буолар дьиэ кэргэҥҥэ сэртипикээти, сибэкки дьөрбөтүн туттарда, «Россельхозбаан» АО Саха сиринээҕи салаатын дириэктэрэ Василий Васильевич Тимофеев саҥа ыал буолар дьиэ кэргэннэргэ эҕэрдэ тыл эттэ уонна «Россельхозбаан» дьиэ кэргэннэргэ аналлаах өҥөлөрүнэн туһаналларыгар ыҥырда. «Күндээдэ нэһилиэгэ» МТ баһылыга Яков Евгеньевич Замятин нэһилиэк дьаһалтатын уонна тус бэйэтин аатыттан эҕэрдэлээтэ.

Ньурба улууһунааҕы социальнай харалта салалтатын салайааччыта Ирина Находкина:

- Быйыл, 2024 сыл Арассыыйаҕа Дьиэ кэргэн, Саха сиригэр Оҕо сыла биллэриллибитинэн, дойдубутугар араас хайысхалаах социальнай көмөлөр оҥоһуллаллар. Ол курдук 25 сааста-рыгар диэри бастакыларын ыал буолбут эдэр дьоҥҥо биир кэмнээх төлөбүр көрүллэр.

Эдэр ыал 2024 сыл тохсунньу 1 күнүн кэнниттэн холбоспут уонна иккиэн эрдэ сокуонунан ыал буола сылдьыбатах буоллахтарына туттарыллар.

Кэргэнниилэр Саха сиригэр олорор, пропискалаах буолуохтаахтар. Атын сиргэ пропискалаах уонна быстах кэмҥэ Саха сиригэр олорор буоллахтарына көмө көрүллүбэт. Эдэр ыалтан иккиттэн биирдэстэрэ е-Якутия порталга киирэн биир сайабылыанньа толоруон наада. Сокуонунан ыал буолан баран 6 ый иһигэр сайабылыанньа киириэхтээх, — диэн кылгастык билиһиннэрдэ.

Тэрээһин эдэр дьиэ кэргэннэри кытары өйдөбүнньүк хаартыскаҕа түһүүнэн түмүктэннэ.

Антонина Семенова

«Муус устар» ыччат бэстибээлигэр

Олунньу 13-18 күннэригэр Дьокуускайга саха сирин эдэр ыччатын саамай улахан "Муус устар" бэстибээлэ ыытылынна. Ньурба 73 киһилээх хамаандата ситиһиилээхтик кыттан, уопсай түмүккэ 3 миэстэҕэ таҕыста.

Барыта 14 трек 24 хайысхатыгар республика үрдүнэн 2000 тахса ыччат күөн көрүстэ. 10 көрүҥ зачетка киирбитэ.

Лена Петрова

Ньурба педагогтара республиканы сөхтөрдүлэр

"Педагог будущего" күрэххэ Ньурба улууһун хамаандатыгар 5 учуутал киирбитэ.

3 күн устата ирдэбил быһыытынан араас былаһааккаларынан үлэлээн, бырайыак толкуйдаан көмүскүүллэр. Биһиги хамаандабыт бэйэлэрэ кыттыһан, аҕыйах күҥҥэ дьиэ куортамнаан түүннэри-күнүстэри бырайыактарыгар үлэлээбиттэрэ. Оннук бэриниилээх дьонноохпутуттан киэн туттуох эрэ тустаахпыт. "Голосовой помощник "Аврора" диэн СГО толороргo хас биирдии учуутал бириэмэтин харыстыыр программаны биир түүн иһигэр Марк Антонов толкуйдаан дьүүллүүр сүбэ, атын кыттааччылар биһирэбиллэрин ылан кыайыылаах буолбуттара. Холобура, учуутал СГО ортотунан 180 үөрэнээччи даанна-йын, сыанатын киллэрэригэр 2 чаас олорор эбит буоллаҕына, "Аврора" көмөтүнэн бу бириэмэ 3 төгүл кыччаан биэрэр.

Дьүүллүүр сүбэ "маннык бырайыак чахчы ханна даҕаны суох дуо" диэн улаханнык астынан 1 миэстэни биэрбиттэр. Хамаанда 50.000 солк.суумалаах харчынан наҕараадаланна.

Өссө биир үөрүүлээх түгэн - 2 нүөмэрдээх оскуола психолога Евгения Кириллина СӨ педагогтарын резервэтигэр киирдэ.

"СулуСТАР" ырыа күрэҕэ

Ырыа күрэҕин сүүмэрдиир түһүмэҕэ тохсунньу бүтэһигиттэн саҕаламмыта. Ньурбаттан биһиги киэн туттар кыыспыт Анна Торохова кытынна. Хас даҕаны түһүмэҕи аахан, финалга саха сириттэн 5 киһи киирбитэ. Кинилэр кэккэлэригэр биһиги Аннабыт. Анна Торохова саха эстрадатын артыыһа Амгаяна хамаандатыгар киирэн хас даҕаны күн устата араас уруоктары ылла, маастар-кылаастарга сырытта, дьарыктанна.

Уопсай түмүккэ Анна Торохова 4-с миэстэҕэ тахсан Ньурба улууһун хамаандатыгар улахан суолталаах баалы аҕалла.

"КҮН" аныгы үҥкүү күрэҕин кэрэ көстүүтэ

Ньурбаттан Снежана Николаева салайааччылаах 6 киһилээх сүүмэрдэммит хамаанда кыттыыны ылла. Кыргыттар, атын үҥкүү кэлэктииптэригэр тэҥнээтэххэ биир ансаамбыл оҕолоро буолбатахтар, сорохторо бу бырайыакка саҥа билсэн, үҥкүү туруоран кытыннылар. Эмиэ хас даҕаны хонуктаах күрэх буолан, бэлэм ансаамбылы Ньурбаттан илдьэ барар күчүмэҕэйдэрдээх этэ. Онон финалга 9 бастыҥ иһигэр киирбиттэрэ улахан ситиһии.

Түмүккэ 2-с истиэпэннээх дипломант аатын ылан, Ньурба хамаандатыгар 6 баалы аҕаллылар. Бу күрэххэ кыайыылааҕынан Мэҥэ-Хаҥаластан "Кыталык" народнай ансаамбыл таҕыста.

Цифровой худуоһунньуктар күрэхтэригэр 3 миэстэ

"Дыхание зимы" диэн ааттаах цифровой худуоһунньуктар күрэхтэригэр Ньурбаттан 4 киһи кытынна.

Түмүккэ Дьокуускайдааҕы художественнай училище 1 куурсун устудьуона Инна Алексеева 3 миэстэҕэ тахсан 20.000 солк. суумалаах харчынан наҕараадаланна, маны тэҥэ "Погружение в культуру" номинация кыайыылааҕынан буолла.

"Айар" медиа-оскуолаҕа

"Айар" диэн ааттаах сырдатар-иһитиннэрэр ситим эдэр үлэһиттэригэр анаан ыытылларыт күрэхтэ Октябрьскай нэһилиэк пресс-киинин үлэһитэ Айталина Камилова уонна драматическай театр фотограба Александра Комогорцева кытыннылар.

Бу көрүҥ 10 күн устата ыытылынна. Араас үөрэхтэри, маастар-кылаастары аахан, бүтэһигэр бырайыак суруйан көмүскээтилэр. Александр Комогорцева кыттыбыт күрэҕэр телеграм-каналга куоластаахын ыытыллыбыта, манна, хомойуох иһин, баара-суоҕа 10 куолаһынан хаалан 2-с миэстэҕэ тахсыбыта.

Күрэх түмүгэр СӨ ыччат Парламена бэйэтэ олохтообут бэлэҕин биһиги Айталинабытыгар туттарда. Барыта 100 тахса кыттааччыттан 66 эдэр суруналыыс финалга ааспыта, кинилэртэн 3 киһи бириистээх миэстэҕэ тигистэ уонна биир анал бириис Ньурбаҕа кэллэ. Ыччат парламенын салайааччыта бары күрэхтэһээччилэртэн Айталинаны чорботон бэлиэтии көрбүттэрин эттэ. 66 киһиттэн Ньурба 8-с миэстэҕэ таҕыста.

"Команда моей мечты" – кырдьык, киһи эрэ ымсыырыах хамаандата

Бизнес-күрэх биир саамай тыҥаахыннаах киирсиилээх көрүҥ. Манна хамаанда кыттыылаахтарыттан ураты кими даҕаны чугаһаппаттар, сабыылаах аан нөҥүө аахар. Сытыы өйү, түргэн толкуйу, сатабыллаах суоттааһыны, былаан оҥорууну, атын хамаанданы кытары тэҥҥэ аахсааһыны эрэйэр күрэх. 3 чаас устата ыытыллыбыт оонньууга Ньурба улууһун хамаандата барыларын кэннигэр хааллартаан эрэллээхтик инники күөҥҥэ таҕыста уонна 100.000 солк. суумалаах харчынан наҕараадаланна.

Тайны якутских просторов видеографтар күрэхтэрэ

Бу күрэххэ Ньурба улууһуттан Семен Васильев уонна Андрей Егоров кытыннылар. Сүрүн ирдэбилэ – улуустарын туристическай өттүнэн сырдатыы. Куонкуруска улахан биһирэбили хоту улуустара ыллылар, хайалардаах, ыстаадалардаах, маны тэҥэ күрүлгэннэр, тукулааннар дьон болҕомтотун ордук тартылар. Уопсай түмүккэ 18 хамаандаттан Ньурба улууһа 8 миэстэҕэ таҕыста.

Мөккүөрдээх ГТО күрэҕэ

"Молодежь Якутии! Мы ГоТОвы!" спортивнай күрэххэ 14-17 диэри саастаах оскуола оҕолоругар уонна 18-24 диэри саастаах улахан дьоҥҥо тус туһунан буолла. Иккиэннэригэр 29-туу хамаанда кыттыбыттан финалга 9-туу хамаанда киирбитэ. Спортсменнар биир барыыга 5 араас көрүҥү толороллор. Штрафнойдарын ааҕан туран бастакы протоколга оскуола оҕолоро 7-с миэстэ, улахан дьон 1 миэстэҕэ тахсыбыттара, уопсай түмүк 5 миэстэ диэн буолбута.

Спортивнай күрэх хаһан баҕарар элбэх мөккүөрдээх, протестаах буолар. Бу да сырыыга атын улуустартан протест түһэн протоколу саҥаттан көрбүттэригэр Ньурба улууһа 1 миэстэҕэ таҕыста. Дьэ, абалаах диэтэҕиҥ...

"Дьоллоох дьиэ кэргэн – дьоллоох республика" хаартыска күрэҕэ

Быйыл Россияҕа дьиэ кэргэн, СӨ оҕо саас сыла биллэриллибиттэринэн зачетка хаартыска күрэҕин киллэрбиттэр. 18 киин улуустан Ньурбалар 13 миэстэҕэ тигистилэр

Фестиваль чэрчитинэн ыытыллыбыт күрэхтэр

"Хомус тэтимэ" алыптаах күрэххэ Ньурба 1 миэстэ

Финалга 10 кыттааччы киирбитэ. Ньурба улууһуттан талааннаах Айсен Аммосов кыттан туох да саарбаҕа суох кыайыылаах үрдүк аатын ылан 70.000 солк.суумалаах харчынан наҕараадаланна.

Манна "биллэр хомусчут кыттан кыайар буоллаҕа" диэн саҥалар иһиллибиттэрэ. Ол эрэн быһааран биэрдэххэ, бу күрэххэ үгүстэрэ саха сирин виртуоз хомусчуттара этэ. Ааспыт даҕаны сыллары ылан көрдөххө биллэр ырыаһыттар, хомусчуттар, үҥкүүһүттэр кытталлара. Ол даҕаны "Кыталык" народнай, "Версия" образцовай ансаамбылы кытары 6 кыыстан турар састааптаах хомуур үҥкүү бөлөҕө күөн көрсүбүтэ. Манна эн ааккын буолбакка, талааҥҥын көрөллөр.

"Добываем будущее вместе" күрэххэ Ньурба 1 миэстэ

Промышленноска республика үрдүнэн улахан болҕомто ууруллар. Атын улуустартан хастыы даҕаны киһи эбэтэр сыалай хамаандалары туруорбут буоллахтарына, Ньурбаттан соҕотох "Арыылаах" ХЭТ сүрүннүүр инженерэ Николай Тихонов кыттыбыта уонна барыбыт үөрүүтүгэр 60 киһини кэннигэр хаалларан кыайыылаах үрдүк аатын ылбыта.

Сувенирнай оҥоһукка Ньурба 1 миэстэ

Саха сирин сувенирнай оҥоһуҥун бэриллибит бириэмэҕэ араас лоскуйдартан оҥорууга Ньурбатааҕы элбэх хайысхалаах гимназияттан Вероника Михайлова "Өлүөнэ очуостара" композициятынан эрэллээхтик 1 миэстэни ылан 20.000 солк.суумалаах харчынан наҕараадаланна.

"Доброволец Якутии" Ньурба 1 миэстэ

«Доброволец Якутии» волонтердар күрэхтэригэр Ньурба улууһуттан саамай элбэх номинант киирэн финалга таҕыста.

"Бастыҥ волонтерскай тэриллии" номинация кыайыылааҕынан "Ньурба эрэлэ" общественнай түмсүү буолла уонна 40.000 солк. суумалаах харчынан наҕараадаланна.

"Бастыҥ волонтерскай штаб" номинацияҕа Ньурба улууһа - 2 миэстэ.

"Патриот" общественнай түмсүү, Эркин Никифоров "Профессионал года" номинация финалистара

"Дети Азии" тула Квиз-оонньуу

Куонкуруска Ньурбаттан 6 киһилээх хамаанда кытынна. Финалга барыта 8 хамаанда киирбитэ. Тыҥаахыннаах киирсии түмүгэр 3 миэстэ иһин киирсиигэ биһиэттэрэ хаачыстыбанан кыайтаран 4 миэстэҕэ тигистилэр.

Эдэр аграрийдар күөн көрүстүлэр

3 киһилээх хамаандаҕа Үөдэй, Түмүк, Мэҥэдьэк нэһилиэктэрин эдэр тыа хаһаайыстыбатын испсэлиистэрэ сүүмэрдэнэн кыттыыны ылан кэллилэр. Республикаттан 6 хамаанда финалга тахсыбыта. Биһиги аграрийдарбыт 5 миэстэҕэ таҕыстылар.

Футболга "Фристайл" уонна "Панна" көрүҥнэригэр Ньурба хамаандата 1 миэстэ

Наум Моисеев уонна Ян Кириллин сүүмэрдиир түһүмэҕи эрэллээхтик аахан фестивальга тиийэн өссө төгүл бастыҥнарын бигэргэттилэр. Түмүккэ Ян – 1 миэстэҕэ, Наум – 3 миэстэҕэ тахсан кыайыы өрөгөйүн биллилэр уонна икки көрүҥҥэ ботуччу сууманан наҕараадаланнылар.

Сүлэ оскуолатын "Чыпчаал" хамаандата чыпчаалга

«День профессий будущего» күрэххэ Ньурба улууһун "Чыпчаал" хамаандата 1 истиэпэннээх лауреат буолла уонна 30.000 солк. харчынан наҕараадаланна!

Сүлэ оскуолатын үөрэнээччилэрэ бырайыак көмүскээһинигэр ситиһиилээхтик кытыннылар.

Маар оскуолатын медиа-киинэ "Саас" форумҥа

Фестиваль чэрчитинэн ыытыллыбыт оҕолор медиа-кииннэрин "Саас" форумугар Маар орто оскуолатын оҕолоро кыттыыны ылбыттара.

Форум түмүгүнэн 6 кылаас үөрэнээччитэ Камелия Яковлеваҕа Москваҕа суруналыыстыкаҕа үөрэнэ барарыгар путевка биэрдилэр.

Маны тэҥэ Маартан 3, Малдьаҕартан 1 оҕо "Азия оҕолоро" пресс-киинигэр киирэн бэс ыйын 25-тэн от ыйын 7 диэри үлэлиэхтэрэ.

"ЭТнО – мы" саҥа куонкуруска номинация кыайыылааҕа

Төрүт үгэспитигэр болҕомто ууран быйыл "ЭТнО – Мы" диэн сонун хайысха киирбит. Эрдэттэн үгэстэргэ олоҕурбут видеонан күрэх биллэриллибитэ. Манна Култуура департаменыттан Айаана Федорова «Национальный обряд» номинация кыайыылааҕынан буолла.

Маны таһынан Бастыҥ гид, ЭтноБлог күрэхтэргэ оҕолорбут финалга киирбиттэрэ. Дота-онлайн оонньууга, эдэр повардар, киинэҕэ музыка оҥоруу күрэхтэригэр Ньурба улууһун хамаандата финалга киирбэтэҕэ.

Ити курдук сылын аайы ыытыллар фестивальга Ньурба улууһун ыччата чахчы чаҕылхайдык кытынна, хас биирдии көрүҥҥэ күрэхтэһээччилэр кыахтарын барытын биэрэн туран үлэлээтилэр.

Иһирэх кэпсэтии

Үтүлүк – мин илиим сылааһа

Ньурба маҕаһыыннарыгар тэтиэнэх көрүҥнээх аҕам саастаах: «Быырпахта ылыҥ», - диэн аахан иһэр дьоҥҥо атыылыы олорор аҕам саастаах киһини кытары алтыһан ааспыт элбэҕэ буолуо.

Тыыл бэтэрээнэ Елена Михайловна Максимова быйыл сыл саҕаланыыта, тохсунньуга 90 сааһын туолбута. Кини быырпах атыылыырын таһынан, иистэнэрин, быысыбайдыырын хаһыаппыт доҕоро, уопсастыбаннай кэрэспэдьиэн Валентина Давыдовна Фёдорова кэпсээбитэ. Валя ийэтэ кыыһа биир саастааҕар Елена Михайловна тикпит үтүлүгүн кэтэрдэн хаартыскаҕа түһэрбитин миэхэ ыытан хаһыакка суруйарбар көрдөспүтэ.

Валентина Давыдовна улуустааҕы реабилитациннай киинҥэ үлэлиир кэмигэр аан бастаан Елена Михайловна тикпит үтүлүгүнэн «Үтүлүк бырааһынныыта» тэрээһини тэрийэн ыыппыта. СӨ культууратын туйгуна Римма Ивановна Сидорова култуура дыбарыаһыгар «Үтүлүк – мин илиим сылааһа», онлайн ситим нөҥүө «Эбэм сылаас үтүлүгэ» оройуоннааҕы эбээ сиэнинээн күрэҕи тэрийэн ыытар. Ити курдук Елена Михайловна тикпит үтүлүгүн сылааһа оройуоҥҥа, өрөспүүбүлүкэҕэ тарҕанар.

Биир күн анаан-минээн Елена Михайловна Максимова дьиэтигэр баран сирэй көрсөн кэпсэппиппин ааҕаччыларга тиэрдэбин.

Елена Михайловна бэйэтин сааһыгар эдэрчи көрүҥнээх, кутугунас, түргэн туттунуулаах.

Кини 1934 сыллаахха Арамастаах анараатыгар III-с Бордоҥҥо күн сирин көрбүт. Кэпсэтиибитин саҕалыырбытыгар оччотооҕу кэмнэ нэһилиэккэ «Ойбон» колхуос туһунан, сэрии иннинэ аҕата бэрэдэбиэһинэн, ийэтэ Арамастаахха почтальонунан үлэлээбиттэрин туһунан этэр. Ойбоҥҥо олорон маай бырааһынныыгар уу бөҕө кэһэн ойуурунан Арамастаахха сатыы кэлэллэрин ахтан ааста.

- Аҕабыт атыыһыттыыр кэмигэр Токоско биир оҕолоох Сиидэр Тараахаптаахха олоро сылдьыыбыппыт. Аҕабыт ыалдьыбытыгар Ойбоҥҥо «Кыһыл Булуук» колхуоска көһөн кэлбиппит. Ойбоҥҥо аймахтар түөлбэлээн олороллоро. Аҕабыт аҕата Уйбаан күһүн буолла да Ленскэйинэн, Өлүөхүмэнэн эт атыылыы, эргинэ баран хаалара, кэргэнэ Ылдьаана көбүөр астыыра. Маачаха эбэбит биһигини сөбүлээбэтин иһин, киниттэн кистээн илдьэ баран иһэр аһыттан бүтүн бурдугу, көбүөр, эт хаалларан барара.

Ийэм дьоно 10 оҕолоох Додуйуустар баай ыаллар этилэр. Аһылыкпыт бүттэҕинэ кинилэртэн үссэнэр этибит. Аҕабыт ыалдьан сытыммыта, устунан өрүттүбэккэ олохтон туораабыта. Ийэбит түөрт оҕотунаан огдообо хаалан хаалбыта. Почтаҕа үлэлиирэ, үлэлээн кэлиэр диэри биһиги аччыктаан ытаһан тоһуйарбыт. Ону ийэбит: «Эһиги ытаһаҕыт, сарсыарда үүт испиккит, сорох ыаллар оҕолоро тугу да аһаабакка олороллор», - диэн буойара.

Сэрии буолбутугар олохтоох дэриэбинэ дьоно ыал аҕалара, уолаттара сэриигэ барбыттара, кыаммат аҕам саастаах дьон, дьахталлар, оҕолор дэриэбинэҕэ хаалбыппыт. Ол саҕана «Ойбон» колхуоска от, бурдук үүммэтэ, хоргуйуу тахсыан иннинэ биһигини Ньурбаҕа «Наука» колхуоска холбообуттара. Аҕыйах колхуос сүөһүлэрин кытары сатыы Убайаанынан, Баакаһылынан айаннаатыбыт. Харбалаахха тохтооннор сүөһүлэрин аһаттылар, ньирэйдэри, кыра оҕолору оҕус сыарҕатыгар олордон айаннаан иһэн, ыанар ынахтары ыан оҕолорго үүт иһэрдэллэр. Айаннаан иһэн икки кыыс оҕолоох Сөдүөрэ 7-лээх уола, сотору соҕус буолан баран биһиги сэттэлээх кыыспыт суох буолбуттарыгар хатырыкка суулаан көмпүттэрэ.

Киэһээ Убайаанҥа «Наука» колхуоска тиийэн кэлбиппитигэр сорохпутун хаалларбыт, сорохтору Элигэ, биһигини Баакаһылга аҕалтаатылар. Кураанҥа ийэбин «Наука» колхуоска куукунаҕа үлэҕэ ылбыттара. Оҕолор саас саһа сылдьан бурдук ичигэстээн сиирбит, Ойбонтон кэлбит Акыым биригэдьиир биһигини тутаттаабат этэ, ол оннугар: «Аттаах киһи иһэр буоллаҕына, ойуурга саһан хаалаарын», - диирэ. Инньэ гынан кыһыҥҥы бурдукпутун хаһааммыппыт. Маны таһынан лэппиэскэ сиэн өрө тыыммыппыт. Нэһилиэкпититтэн Маайа Павлова Ньурбаҕа киирэн баһаарга лэппиэскэ атыылыыра, мин кинини батыһан киирсэр этим. Онно сылдьан атыылылларын көрөммүн үөрэммиппин быһыылаах.

Салгыы Елена Михайловна оскуола кэминээҕи саахын ахтар:

- Күһүн Чырааба оскуолатыгар оскуола саастаах оҕолору оскуолаҕа ылыы буолбутугар ас, таҥас-сап кырыымчык буолан, ийэм миигин ыарыһах диэн оскуолаҕа үөрэттэрэ киллэрбэтэҕэ. Ньурбаҕа аҕабыт аймахтара Тимофей Афанасьевич, Мария Перфильевна Корниловтар Ойбонтон көһөн кэлбиппитин истэннэр, миигин оҕо көрөөччүнэн үлэҕэ ылбыттара. Ийэлэрэ саахса сэбиэдиссэйинэн, аҕалара милииссийэ начаалынныыгынан үлэлиирэ. Ыалга олорон ийэбин ахтарбын өйдүүбүн. Уончалаахпар оскуолаҕа киллэрбиттэрэ. Санникова Аграфена Андриановна, Александра Лазаревна учууталларга үөрэнэн бастакы кылааһы тахсыбытым.

Тимофей Афанасьевич тэрилтэтэ биэстии сыл буола-буола үлэлиир миэстэлэрин уларытар кэмнэригэр Дьокуускайга көһөллөрүгэр миигин интэринээккэ киллэрбиттэрэ. Интэринээккэ сылдьыбыт оҕолорбуттан билигин 1-2 саастыылаахтарым бааллар. Интэринээккэ олорон иккис кылааска үөрэнэ киирбитим кэннэ, аҕыйах хоноот Маалыкайга Лесной оскуола аһыллан, биһигини күһүн катерынан үөрэттэрэ ыыттылар. Өрүскэ миэллээн Маалыкайга 15 хонугунан хоргуйа сыһан айаннаан тиийдибит. Миигин бастакы кылааска көһөрдүлэр.

Оскуолаҕа үөрэххэ тардыһыылаах 7-с кылаас кыргыттарын кытары биир хоско олортулар. Кыргыттар үөрэххэ тардыһыылаах, үөрэхтэригэр үчүгэй буолан, элбэхтик кинигэ ааҕалларын көрөн, кинилэри үтүктэн кинигэ ааҕарга үөрэммитим, иистэнэллэрин көрөн кыралаан иискэ сыстыбытым. Ксенофонт Дмитриевич Уткин кэргэнэ Марфа Александровна уолаттар маҥан булууһаларын саҕатыгар кириэстигинэн быыһыбайдыырын көрөн быыһыбайдыырга үөрэммитим.

Елена Михайловна интэринээккэ олорон 7-с кылааһы бүтэрэр. Сэллигинэн ыалдьан, биир сыл санаторийга сытан эмтэнэр.

Кэлин ыалтан ыалга сылдьан ньээннньэлиир. Нуучча кэргэннээх аймахтарыгар оҕо көрө сырыттаҕына ыраас туттунуулаах, үлэһит кыыс диэн аймахтарыгар Дьокуускайга катерынан ыытан, ыйы быһа айаннаан куоракка тиийэллэр. Куоракка үс оҕолоох ыалга оҕо көрөр, кэлин Ньурбаҕа олоро сылдьыбыт ыалларын булан көһөр, сотору соҕус буолан баран, дойдутун ахтан Ньурбалыыр катерынан төннөн кэлэр.

Ыраах Убайаанҥа аймахтарыгар ыал буолуор диэри олорор.Тубдиспансерга үлэ миэстэтэ тахсыбытыгар ыстаарсай сиэстэрэ Лидия Петровна Балаева нэдиэлэ курдук ыйан-кэрдэн үөрэппитин кэннэ түүҥҥү өттүгэр дьуһуурунай сиэстэрэнэн үлэҕэ ылаллар.Туббалыыһаҕа, оҕо санаторийыгар үтүө суобастаахтык үлэлээбитин, кэлэктиип уопсастыбаннай олоҕор актыыбынайдык кыттан кэлбитин, социалистическай куоталаһыы кыайыылааҕа буола сылдьыбытын ахтан-санаан ааста.

Биир дойдулааҕа Максимов Илларионнуун олохторун холбоон ыал буолаллар. Биир сыл буолаат оҕоломноллор. Кыра оҕолоох диэннэр сэллик балыыһатыттан оҕо санаторийыгар көһөрөллөр. Сынньаланҥа тахсыар диэри санаторийга үлэлиир.

- Кэргэмминээн Илларион Николаевичтыын 50-тан тахса сыл ыал буолан олорбуппут, алта оҕолоохпут. Кэргэним 80 сааһын аһан баран олохтон туораабыта.

Ийэбинэн аймахтар уһун үйэлээхпит. Ийэм Өкүлүүнэ 92 сааһыгар, ийэм аҕата 100-чэкэ сааһыгар, таайдарым 80-90 саастарын аһан баран суох буолтара.

Сүһүөҕүм этэҥҥэ буолан атахпар хаама сылдьабын, ковид ыарыы кэнниттэн кулгаахпынан моһуогуран аппараатынан истэбин.

Оҕолорум бары үлэһиттэр, кыргыттарым үксүлэрэ үп салаатыгар, биир сиргэ үлэлээн сынньаланҥа тахсыбыттара. Уолум тырахтарыыс идэлээх, билигин сынньаланҥа олорор. Элбэх сиэннэрдээхпин, үс хос сиэннэрим үрдүк үөрэҕи бүтэрэн үлэһиттэр.

Билигин да иистэнэбин, сахалыы саахымат тигиилээх олбохтору тигэттэбитим, быыһыбайдыыбын, дэйбиир оноробун.

Убайаанҥа олорор эрдэхпитинэ сүөһүлээх этибит, уопсайга көһөн кэлэрбитигэр сүөһүбүтүн эспиппит. Сарсыардаанҥы үүппүн килиэп лаппытынан, баһаарга атыылыыр этим. Киэһээҥни ыамы дьиэ кэргэн үрүҥ аһынан аһыырбыт, хаалбытынан быырпах көйөрөрүм, бөлөнөҕүнэн суорат астаан атыылыырым. Ааспыт сайын быырпах атыылаабытым, күн бүгүҥҥэ диэри кыралаан ону-маны атыылыыбын.

Убайаанҥа олорор кэммитигэр унтуу соҕотуопкатын, бэргэһэ, үтүлүк арааһын тигэр этим. Кинигэ, күүтүүлээх чэппиэрдээҕи хаһыаты сөбүлээн ааҕабын.

Хаартыскалары көрө олорон Валентина Давыдовна кыра эрдэҕинээҕи түспүт хаартыскатын көрөн, бу курдук ахтан ааста:

- Валя ийэтэ Евсюкова Елена Романовна туббалыыһаҕа ыстаарсай сиэстэрэнэн үлэлиирэ. Санаторийга сытан тикпит үтүлүкпүн махтанан туран бэлэхтээбитим, ону кыыһыгар кэтэрдэн хаартыскаҕа түһэрбит этилэр.

Билигин Валентина Давыдовнаҕа анаан үтүлүк тигэн бэлэмнээтим, куораттан кэллэҕинэ туттарыам.

Түмүккэ Елена Михайловна Ньурба олохтоохторугар доруобайыны, дьоллоох олоҕу, этэҥҥэ олороллоругар, эдэрдэр саха ахсаанын элбэтэллэригэр баҕа санаатын тиэртэ.

Антонина СЕМЕНОВА

Бэлиэ түгэн

Малдьаҕарга быраатты Донскойдар пааматынныыктара аһылынна

Малдьаҕарга биллиилээх судаарыстыбаннай-бэлитиичэскэй диэйэтэллэр, быраатты Донскойдар пааматынныыктара үөрүүлээхтик аһылынна.

Манна СӨ Бырабыыталыстыбатын Бэрэссэдээтэлин солбуйааччыта Георгий Михайлович Степанов салайааччылаах бырабыыталыстыба отчуоттуур бөлөҕө толору састаабынан кытынна. Итини сэргэ Ил Түмэн дьокутааттара Владимир Прокопьев, Георгий Балакшин, Рейстагка илии баттаан хаалларбыт буойун, өрөспүүбүлүкэҕэ телевидениены төрүттээбит салайааччы, суруналыыс уонна учуонай Феодосий Донской күтүөтэ, СӨ Конституционнай сүбэтин бэрэссэдээтэлэ Петр Гоголев, Донскойдар сиэн балтылара Вера Макарова уо.д.а. кытыннылар.

Элбэх истиҥ эҕэрдэ тыллара этилиннэ. Пааматынныыкка тыыннаах сибэккилэр уурулуннулар. Пааматынныыгы И.И.Павлов бэрт тупсаҕайдык оҥорбут. Быраатты Донскойдар бэлиэ түгэннэригэр сөп түбэһиннэрэн (ааспыт сылга Семен Донской-1 уонна эһиил Семен Донской-2 төрөөбүттэрэ 130 сыла), нэһилиэк киинигэр кинилэр ааттарынан сквер тутулунна. ППМИ тосхолунан сквер өссө ситэрэн оҥоһуллуоҕа. Итиэннэ быйыл Феодосий Донской төрөөбүтэ 105 сылын туолар. Онон бэлиэ түгэннэри көрсө, нэһилиэк киинэ лаппа тупсар, үлэ-хамнас сэргэхсийэр.

Геннадий Антонов.

Тус санаа

Саха сирэ уруккута, билингнитэ, инникитэ

Уруй тыыннаах Сахам тыла,
Уруй буоллун Сахам норуота!
Тыһыынчанан сыллары үнүордаан,
Туругура - түпса тур,
Тирэҕирэн чиҥии тур,
Тоҕойдору туораан ис,
Арҕастары ааһан ис,
Сарҕы дьайаан Сахам норуота,
Сарыал санаа Сахам тылыгар,
Үүнэ чэчириии тур Сахам Сирэ!

Олунньу 7 күнүгэр Федот Григорьевич Сафронов аатынан Киин бибилэтиэкэҕэ Саха сирин үрдүнэн үлэлиир "Ийэ тыл" көҥүл түмсүү көҕүлээһининэн Ньурбаҕа 24-үс төгүлүн ыытыллар "Аман өс" куолуһуттар күрэхтэһиилэрэ үрдүк тэрээһиннээхтик буолан ааста.

Тэрийээччилэринэн:

1) Саха Конгреһын Сүбэһитэ, "Ийэ тыл" көҥүл түмсүү уонна Саха Итэҕэлин түстэһээччи Бигэ Өрөкүй Бааһынай уола.

2) Сельтюкова Алла Руслановна - Айаалла Саха Өрөспүүбүлүкэтин суруйааччыларын сойууһун чилиэнэ.

3) Рея Петровна Васильева, Ньурбатааҕы Киин бибилэтиэкэ үлэһитэ.

Сүрдээх интэриэһинэй күрэҕи тэрийэн ыыттылар."Ойуун түүлэ" - Өксөкүлээх Өлөксөй 1910 сыл суруйуута, "100 сыллаах өтө көрүү" П.А.Ойуунускай 1927 сыллааҕы суруйуута.

Бу айымньылары ырытыы, суруйуулар тула "Саха омук уруккута, билингнитэ, инникитэ" - диэн бэйэбит хайдах саныырбытын кэпсээтибит. Күрэхтэһиигэ 4 кыттааччы баар уонна көрөөччүлэр.

Кыттааччылар:

1) Борисов Б.Б. - Ньурбатааҕы түмэл билимин үлэһитэ (историк)

Иккис, үһүс кыттааччылар саха тылын учууталлара.

Төрдүс кыттааччы мин, Николаев Виссарион Егорович - общественнай эколог.

Кыттааччылар 3 түһүмэххэ кытынныбыт:

1) Түһүмэх - дьиэҕэ үлэбит, 100 саха чулуу дьоннорун суруйан аҕалыы, Омоҕой, Эллэй саҕаттан.

2) Саха омук уруккута, билингнитэ, инникитэ - 15 мүнүүтэлээх кэпсээһин.

3) Боппуруостарга эппиэттээһин.

Мин урут маннык күрэххэ кыттыбатах буолан күрэхтэһии сүнньүнэн хайдах барарын билбэт этим. Мин 4-с киһиннэн кытынным. Инникилэр Саха уруккутун, билингнитин, инникитин кэпсииллэр эбит, онон мин онно олорон хайдах кэпсиирбэр былаан оҥоһуннум:

1) Сахалар хантан төрүттээхпитий?
2) 17 үйэҕэ нууччалар кэлиилэрэ.
3) Оспа, чума, холера ыарыылар.
4) Бастакы Аан Дойду сэриитэ.
5) Революция, гражданскай сэрии.
6) 1927-1937 с. репрессия.
7) Иккис Аан Дойду сэриитэ.
8) 1945 с. бастакы ядернай эһии, кэнники ядернай боруобалааһыннар.
9) 1957 "Мир" трубка көстүүтэ.
10) Бүлүү ГЭС тутуута.
11) Роскосмос дьайыыта.
12) 1991 сойуус ыһыллыыта.
13) Аска туттуллар добавкалар.
14) Сахалар кыраныысса таһыгар көһүүлэрэ.
15) Мигграннар хонтуруола суох көһөн кэлиилэрэ
16) Саха сирин инникитэ.

Бу боппуруостар тула кэпсиир санаалаах этим да, бириэмэ тиийбэккэ аҥарын эрэ курдугу кэпсээтим. Ол иһин тугу кэпсээри гыммыппын "Ньурба" хаһыакка суруйа олоробун:

1) Сахалар былыргыттан баар омуктарбыт "Сырдык" этэринэн "Хотугу Атланнартан" төрүттээхпит. Саки, сакха, сака, саха - диэнинэн былыргы илиҥҥи дойдулар үһүйээннэригэр киирэн сылдьабыт.Түҥ былыргыттан "уурунуу " суруктаахпыт (руна), онтубут 19 үйэ ортотугар диэри тиийэн кэлбитэ. Сахалары бастакынан немец учуонайдара Миллер, Миндендорф, Отто Бётлинг саха тылын - "былыргы тыл"

- диэн быһаарбыттара (протоязык) Онон сахалар былыргыттан баар омуктарбыт.

Былыргы сакилар илин өттүгэр билиҥҥи Беринг силбэһиитигэр, арҕаа өттө -Урал хайаларыгар дылы, хоту - Таймыырга, соҕуруу - Түбэккэ (тибет) диэри, сорохторбут чугас илин Крым диэки киэҥ сири тайаан олорбуттара. Тибет омуктарын үһүйээнигэр "Сакха дзон" 20 тыһыынча сыллааҕыта хоту көспүттэрэ"- дииллэр. Түбэт платотыгар олорор сахалар "олоҥхону" - айбыттара. Түбэт платота кыра иэннээх сир 40 - 50 км кээмэйдээх. Ол иһин "охтон баранар мастаах, уолан бүтэр уулаах" - диэн саҕаланара. Аны Түбэт экватортан чугас буолан күннэрэ ойон тахсар. Ол иһин олоҥхоҕо "ойон тахсар күннээх" - дииллэр.

Мин санаабар, сахалар, хоту билиҥҥи саха сиригэр олорооччулар тылбытын сүтэрбэккэ олоробут. Соҕуруу олорбут сахалар сыл аайы буолар сэриилэр кэннилэриттэн атын омуктары кытта алтыһан,буккуһуу күүскэ баран тыллара уларыйан, ол гынан баран саха тылыгар маарынныыр өрүттэрдээх омуктарга кубулуйбуттара. Билигин түүр омуктарынан билинэллэр.Мин ааҕыыбынан 36 араас тыллаах түүр омуктара үөскээбиттэрэ. Бүтэһик мууһуруу 20 тыһыынча сыллааҕыта буолбута, онно билиҥҥи Беринг силбэһиитэ эпси тоҥон сорох сахалар, атын да сибиир омуктара билиҥҥи Америка континеныгар тахсыбыттара. Майялар эмиэ сахалар курдук уокка сүгүрүйэллэрэ. Өссө хотугу Америкаҕа "сахаптин" - диэн индеецтэр биис уустара баар.

Атын улахан омуктар учуонайдара сахалары бастакы омугунан билиниэхтэрин баҕарбаттар. Сахалары нууччалар эрэ иннилэригэр кэлбит курдук дииллэр. Советскай кэмҥэ, оннооҕор бэйэбит историк учуонайдарбыт суруйаллара ону бигэргэтэр. Сахалары Эллэй кэлэн үөскэппитин курдук.Эллэй кэлэригэр Омоҕой баай элбэх норуоттаах олороро үһүйээнҥэ кэпсэнэр.Сахалар ханна да көспөтөхпүт, бу сирбитигэр олох былыргыттан баарбыт. Эллэй курдук көһөн кэлээччилэр былырбылыргыттан бааллара, оччолорго соҕотох киһи ханна да ырааппат онон кырата 40-50 боотур Эллэйи кытта кэлбит буолуон сөп. Үһүйээннэргэ итинник элбэх киһи кэлэрин биир киһинэн сирэйдээн кэпсииллэр. Аны саха сириттэн эмиэ атын дойдуларга тахсыы баара, быһата кэлии-барыы.

Билигин наука сайынна, генетика көмөтүнэн дакаастаан эрэллэр. Ол да үрдүнэн "история суорҕанын" бэйэҕэ тардыныы "улуу омуктарбыт" - дэнэр омуктар билигин да бааллар.

2) 17 үйэ саҥатыгар 1632-1682 сс. нууччча казактара саха сиригэр айбардаабыттара.Сахалар тус-туспа аҕа уу уһунан олорор буолан нууччалар биир-биир кэбэҕэстик кыайбыттара. Ох саалаах, батастаах, үҥүүлээх дьону буораҕынан эстэр саалаах, киһи сүгэ сылдьар дьаһамыр пушкалаах нууччалары кыайбатахтара, тэҥэ суох сэбилэниилээх этилэр.Ол утарылаһыыга элбэх саха өлбүтэ.Бу сахаларга бастакы улахан охсуу этэ, төһө киһи өлбүтүн туһунан документ архивка суох.

3) Сахаларга иккис, үһүс, төрдүс охсуунан - оспа, чума, холера ыарыылар буолаллар. Манна эмиэ элбэх саха суох буолбута.

4) Бастакы Аан Дойду сэриитигэр сахалары ыҥырбатахтара, хата ол оннугар саха сирин оччотооҕу губернатора Крафт былаана, Аан дойду сэриитэ, революция, гражданскай сэрии, былаас уларыйан туолбатаҕа. Крафт былаанынан Бүлүү бөлөх оройуоннарга 2 мөлүйүөн, Лена уҥуоргу оройуоннарга эмиэ 2 мөлүйүөн нууччча баһынайдарын көһөрөн аҕалыахтааҕа хаалбыта.Онон сахалар симэлийэн эстэрбит хаалбыта, быыһаммыппыт.

5) Революция кэнниттэн буолбут гражданскай сэриигэ эмиэ элбэх саха тыына быстыбыта.

6) 1927 сыллааҕы репрессия кэнниттэн , Саха сирин Япония аараараары Айааны - Магаданскай уобаласка, сороҕун Амурскай уобаласка биэрбиттэрэ. Бодойбо диэки өттүн Иркутскай, Читинскэй уобаластарга, Туруунуу (тура) Дьэһиэйи Красноярскай кыраайга быһыта анньан биэрбиттэрэ. 1937 сыллардааҕы репрессияҕа элбэх чаҕылхай дьоннорбутун суох гыммыттара, М.К.Аммосовы, П.А.Ойуунускайы о.д.а.

7) Иккис Аан Дойду сэриитигэр сахалартан 65 тыһыынча киһи сэриигэ ыҥырыллыбыта, итинтэн 38 тыһыынчаттан тахса буойуммут кыргыһыы толоонугар геройдуу охтубута. Аны тыылга, фронтан 6 тыһыынча км ыраах сиргэ сахаларга дьон хоргуйан өлүүтэ тахсыбыта. 90-с сыллартан НКВД архива сороҕо кистэнэр болдьоҕо ааһан дьон билиитигэр тахсыбыта.Онно үөрэппит историк учуонайдар этэллэринэн 65-72 тыһыынча киһи хоргуйан өлбүттэр! Бу да ситэтэ суох , сорох НКВД архивка сытар дөкүмүөннэрэ өссө да болдьохторо илик.

8) 1945 сыл от ыйын 16 күнүгэр АХШ бастакы атомнай бомбаны боруобалаабыта (Тринити) 1949 сыл ССРС бастакы атомнай бомбаны "Семипалатинскай" полигонугар боруобалаабыта, онтон ыла 1962 сылга дылы "Саҥа сиргэ" (Новая Земля) сүүһүнэн бомбаны эспитэ! Эһэр кэмнэригэр тыал хайысхата илин диэки үрэр кэмигэр эһэллэрэ. Соҕуруу үрэр кэмигэр радиация Москва диэки барар, арҕаа буоллаҕына - Скандинавия, Европа диэки барар. Илин диэки үрэр кэмигэр биһиэхэ саха сиригэр радиация кэлэр! Ол түмүгэр радиация хоту оройуоннары хабан "гольфстрим" тыалын хоту саха сиригэр Өлөөн, Анаабыр, Мирнэй хоту өттө, Бүлүү бөлөх о.д.а оройуоннары хабара.

1962 сыл 3 ядернай дойдулар договор түһэрсэн ядернай эһиилэри сир үрдүгэр, салгыҥҥа, космос куйаарыгар эһэллэрэ бобуллубута. Манна ССРС, АХШ, Англия илии баттаабыттара. 1965 - 1970 сс. хоту олорор норуоттары доруобуйаларын чинчийии түмүгэр куолай рага ССРС атын регионнарыттан 10 төгүл үрдүгэ биллибитэ! Мурманскай, Архангельскай уобаластар, Ханты - Мансийскай А.О. , Красноярскай кыраай хоту өттө, Өлөөн, Анаабыр, Булуҥ, Мирнэй оройуонун хоту өттө, Бүлүү бөлөх оройуоннар. Аны 1974-1987 сылларга саха сиригэр 12 сир анныгар ядернай эһии оҥоһуллубута! Манна 2 авария баар:

1) "Кристалл" - 1974 сыл алтынньы 2 күнүгэр 1,9 килотоннаах водороднай заряды Удачнай таһыгар эспиттэрэ.

2) "Кратон 3" - 1978 сыл атырдьах ыйын24 к күнүгэр, плутоний 239 зарядын эспиттэрэ авариялаабыта! Манна баччаанҥа дылы саркофаг оҥоһулла илик. Аны 1953 сыл атырдьах ыйын 22 күнүгэр "Олгуйдаахха" самолетунан аҕалан байыаннайдар бэйэлэрэ билиммиттэринэн атомнай бомбаны бырахпыттара. Биллибэт биричиинэнэн эстии күүһэ 15 мегатоннҥаҕа тэҥнэспитэ.

9) "Мир" алмаастаах трубканы Попугаева 1957 сыл булбута. Мантан ыла саха сиригэр алмаас эрата саҕаламмыта.

10) Алмаас хостоноругар элбэх электроэнергия наада буолбута, ол түмүгэр Бүлүү Гэһэ оҥоһуллубута. Манна 100-нэн кв км ойуур уу анныгар барбыта, дэриэбинэлэр, кылабыыһалар, скотомогильниктар. Мас сытыйыытыгар Бүлүү өрүскэ фенол үрдүк суурадаһына үөскээбитэ (концентрация) . Аны бастакы кэмнэргэ хвостохранилища суох алмаас суулбут кирдээх уу быһа өрүскэ кутуллара, маны оччотооҕу дьон билбэт да этилэр киһи доруобуйатыгар буортулааҕын.Аҕыйах специалистар эрэ билэллэрэ буолуо.Ол түмүгэр Марха, Бүлүү өрүстэргэ ыарахан металлар суурадаһыннара элбээбитэ, киһиэхэ мунутуур көҥүллэнэр боруогу уонунан төгүл аһарбыта!

11) Байконуртан көтөн тахсар хараабыл 2-с ступена өр кэмҥэ (90-с сылларга дылы) Хорула ынараа өттүгэр 515 номердаах учаастакка түһүүтэ буолар. Оттуга - несимметричный диметил гидразин, кылгатан - "гептил" - дииллэр.

Бу туох да наһаа күүстээх дьааттаах холбоһук.

12) 1991 сыл Сойуус ыһыллыыта , дьон олоҕо ыараһына, буруйу оҥоруу элбээһинэ (тэрээһиннээх буруйу оҥоруу) дьон олоҕун таһыма намтааһына эмиэ улахан охсууну оҥорбута. Дьон үлэтэ суох буолуута, тыаҕа үлэ суох буолуута, колхозтар, совхозтар сыана тэҥэ суох үрдээһинигэр эстиилэрэ.

13) Аска туттуллар канцерогеннай добавкалар билигин Россияҕа үксүлэрэ көҥүллэр. Советскай саҕанааҕы ГОСТ-ары барытын соппуттара.

14) 1991 сылтан тимир быыс аһыллан сахалар кыахтаах өттүлэрэ кыраныысса таһыгар, Россия атын соҕуруу регионнарыгар көһүүлэрэ элбээтэ. Онон демография өттүгэр эмиэ улахан охсуу буолар.

15) Урукку ССРС дойдуларыттан - Киргизияттан, Таджикистантан, Узбекистантан, Арменияттан о.д.а. дойдулартан туох да хонтуруола суох дьон көһөн кэлиитэ.

16) Саха сирин инникитэ - Россияны кытта бииргэ олоруу саамай сөптөөх дии саныыбын. Россия састаабыттан өскөтүн тахсар түбэлтэбитигэр акулалар айахтарыгар киирэбит.

21 үйэҕэ саха сиригэр промышленность күүскэ сайдыаҕа. Сиртэн хостонор баай, ону переработкалааһын. Онно сахалар бэлэм буолуохпутун наада, туора турбакка кыттыһан иһиэхтээхпит.

Бу үөһэ этиллибит биричиинэлэринэн сахалар ахсааммыт кыайан элбээбэт. Кэнники 30 сылга олох ыараан, хамнас кыра буолан, оҕо иитиитэ ыараан , оҕо төрөөһүнэ аҕыйаан иһэр.

В Е Николаев.
Хатыҥ сыһыы
общественнай эколог
Ньурба оройуона.

Редакция санаата автор санаатын кытары сөп түбэһиэ суоҕун сөп.

Кинигэ сүрэхтэниитэ

«Олох үлэ үөһүгэр диэн санга кинигэ уонна кини ааптара В.И. Тимофеев –

Сүлэ киһитин туһунан санаа түһүмэхтэрэ

Киһи барахсан сааһырдаҕын ахсын билиитэ-көрүүтэ кэҥиир, өйө-санаата хойдор. Ол аайы олоххо мунньуммут баай уопутун төһө кыалларынан кэхтибэт кэскиллээх кэнчээри ыччаттарыгар кээһэргэ кыһанар. Ааспыт олоҕун анаарар, ыараҥнатар уонна өссө үһуннук олоруон, айыантутуон баҕарар.

Биһиги оройуоммутугар биир оннук киһинэн оройуоҥҥа, ону аанан Өрөспүүбүлүкэҕэ биллэр үчүгэй үлэлээх чулуу биригэдьиир Василий Иванович Тимофеев буолар.

Кини алтынньы ыйга 75 сааһын туолан аҕам саастаах эдэрчи кырдьаҕастарга киирсэр.

Кини төһө да тыл, история билимин үөрэхтээҕэ буолбатар айылҕаттан айдарыылаах этнограф буолар. Бэйэтин уонна көлүөнэтин төрүччүлэрин эрэ буолбакка оройуон 18 нэһилиэгин бэрт элбэх кырдьаҕастарын төрүччүлэрин 8-9-с көлүөнэҕэ диэри хас биирдиилэрин билэринэн тэҥнээҕэ суоҕа буолуо.

Сурналыыс Афанасий Иванов олус бэргэнник «Ньурба» хаһыакка «Муҥаат сылларга хатарыллан» диэн ыстатыйатыгар төрүччүнү билии хайдах курдук улахан суолталааҕын суруйбутун санаан кэллим:

- Билигин төрүччүнү үөрэтии, иҥэн-тоҥон туран архыыптарга олорон хасыһан уруккутааҕар чыҥха атын үрдүк таһымҥа таҕыста. Онно эбэн эттэххэ, урут олорон ааспыт кырдьаҕастартан токкоолоһон ыйыталаһан бэйэ түүлээх холбукатыгар хаһааныы уонна сурукка тиһэн бар дьон билиитигэр таһаарар дьоҕур, талаан киһи аайы бэриллибэт.

Афанасий Иванов этэригэр дылы – бэҕэһээҥҥини билбэт киһи бүгүҥҥүү таба өйдүүрэ, сарсыҥҥыны анаарара саарбах.

Мин бэйэм саастыылаахтарбар даҕаны уонна буолаары буолан эдэрчи саастаахтартан бэрт элбэх дьоннор төрүччүлэрин билэр Василий Ивановичка тэҥнэһэр киһи баарын билбэппин. Ол да иһин кинини «этнограф» быһыытынан – хаама сыдьаар энциклопедия, «Сир түннүгэ – киһи» диэн дьон-сэргэ сыаналыыр.

Ону бу күннэргэ сүрэхтэммит «Олох үлэ үөһүгэр» диэн Василий Иванович маҥнайгы, буолаары буолан 350 страницалаах кинигэтэ кэрэһэлиир

Түмүк тыл оннугар диэн төбөлөөн кинигэтин маннык тылларынан түмүктүүр: «Олох, үлэ үөһүгэр» диэн тус олоҕум, Тыалыкы (Октябрьскай) уонна төрөөбүт Сүлэм нэһилиэгин олохтонууларын, аҕа уустарын, үлэһит үтүөкэн дьоннорун туһунан кинигэбин өр сыллар усталарыгар толкуйдаан, төбөбөр буһаран күн сирин көрдөрдүм.

Онно, бастатан туран, уруккуттан чугастык алтыспыт, миэхэ оччолорго эдэркээн киһиэхэ, интэриэһиргиирим иһин кэпсээн-ипсээн элбэҕи иһитиннэрбит, биллэрбит дьоммор, биһиги кэккэбититтэн барбыт сээркээн сэһэнньиттэргэ Тыалыкы нэһилиэгин Кылаакый аҕатын уһун дьонугар Илларионов Петр Ивановичка-Дуобат Бөөтүргэ, Егоров Македон Васильевичка, Халҕарыйар аҕатын уһун киһитэ Татаринов Павел Алексеевичка, кини кэргэнигэр – эдьиийбэр Татаринова (Яковлева) Татьяна Ивановнаҕа, Сүлэ нэһилиэгин Сантаҥа аҕатын уһун Ытык кырдьаҕаһыгар – таайбар Алексеев Иван Алексеевичка-Сээркээн сэһэнньит Уйбаан Өлөксүөйэпкэ, убайбар Дьэргэбил аҕатын уһун киһитигэр Егоров Иван Егоровичка- Көрбөт Уйбааҥҥа махтанабын.

Петр Иванович, Македон Васильевич Тыалыкы (билиҥҥинэн Октябрьскай) нэһилиэгин дьоннорун аҕаларын уустарын ким ханна олорбутун, тугунан дьарыктаммытын кэпсээбиттэрэ.

Таайым Алексеев Иван Алексеевич уонна убайым Егоров Иван Егорович Сүлэ нэһилиэгэр ханнык аҕа уустара баалларын, кинилэр ханнык алаастарга олохсуйан тугунан дьарыктанан олорбуттарын, тус бэйэм нэһилиэккэ аҕыс аҕа ууһа баарыттан түөрт аҕа ууһуттан утумнаан үөскээбиппин барытын нэһилиэк бастаан саҕаланан тэриллиэҕиттэн кэпсээн хаалларбыттара.

Бу «Олох үлэ үөһүгэр» диэн кинигэм сүрүннээн оҕо сылдьан сээркээн сэһэнньиттэртэн истибит кэпсээннэрбэр олоҕуран сурулунна. Өлүөр сырыттахпына, дьон төрүччүтүн, олохторун-дьаһахтарын туһунан, иккис кинигэм эмиэ кинилэр кэпсээннэригэр олоҕуруо диэн суруйар Василий Иванович.

Василий Иванович бу кинигэтигэр төрөппүт аҕатынан Никифоров Василий Гаврильевиһынан уонна ийэтинэн Никифорова (Петрова) Евгения Филипповнанан төрүччүтүн 16-с көлүөнэҕэ тиийэ оҥорон киллэрдэ. Кини баара-суоҕа балтараатыгар төгүрүк тулаайах хаалан төрөппүт дьонун хайаларын даҕаны төһө да билбэтэр, аҕатын, ийэтин аймахтарын, үөлээннэхтэрин кэпсээннэригэр олоҕуран, кинилэр уонна иитиллибит дьонун Тимофеев Иван Иннокентьевич, ийэтин Михайлова Матрена Александровна тустарынан истиҥиһирэх ахтыыларын кытта аҕааччы билсиэҕэ, иитиллибит ийэлээх аҕатыгар хайдах курдук такайан, үтүөкэн үлэһит гына иитэн таһаарбыттарыгар барҕа махталын, тапталын чахчы ис дуһаттан тахсар истиҥ тылларынан суруллубутун аҕааччы долгуйан туран аҕыаҕа.

Василий Иванович «Ньурба» сопхуоска орто оскуоланы бүтэрэн баран хомсомуол ыҥырыытынан ыанньыксыттаабыта уонна 1971 сыллаахха биир ынаҕыттан 2000 кг үүтү ыабыт эдэр ыанньыксыт социалистическай куоталаһыы кыайыылааҕа буолан, Дьокуускай куоракка ыытыллыбыт бастакы өрөспүүбүлүкэтээҕи эдэр ыанньыксыттар сүлүөттэригэр кыттыбыта.

1972 сыллаахха Дьокуускайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын техникумугар үлэлии-үлэлии кэтэхтэн үөрэнэ сылдьар кэскиллээх үлэһит буоларын бэлиэтии көрөннөр «Ньурба» сопхуос Ньурбачааннааҕы отделениетын «Сүлэ» комплекснай биригээдэтигэр старшай биригэдьииринэн дирекциянан аналан тахсан, 13 сыл устата эҥкилэ суох үлэлээбитэ. Сатабыллаах салайааччы биригээдэни бастыҥнар кэккэлэригэр, оройуон, Өрөспүүбүлүкэ, Сойуус социалистическай куоталаһыыларын кыайыылааҕа буолар үрдүк таһымҥа таһаарбыта. Биригээдэ оройуоҥҥа биир бастакынан үүт ыамыгар 2 тыһыынчалаах кирбиини ылбыта.

1985 сылтан уопуттаах биригэдьиири сопхуос Киин отделениетын Куочай биригэдьииринэн аныыллар. Аҕыйах сыл иһигэр «Куочай» үүтүн биригээдэтэ эмиэ оройуоҥҥа рекорднай көрдөрүүнү ситиһэр. Биригээдэ 1989 сыллаахха баалабайынан 1032 туонна үрүҥ илгэни ылбыта. Бастыҥ ыанньыксыттар 3-түү, 4-түү тыһыынча киилэ үүтү биир ынахтан ылан куоталаһыы инники кирбиитигэр тахсыбыттара. Кинигэҕэ эмиэ үлэ дьонун туһунан улаханнык махтанан ааттарын-суолларын ыйан туран киллэрбит ахтыыларын астынан туран аҕаҕын.

Василий Иванович 35 сыл устата сыламтата суох ол иһигэр 32 сыл биригэдьиирдээбит үлэтэ үрдүктүк сыаналанан элбэх наҕараадаларын, бочуоттаах ааттарын ылбытын, тус бэйэтин эрэ үтүөлэринэн буолбакка үлэ дьонун, сопхуос салайааччыларын үтүөлэринэн ити чиэскэ-бочуокка тиксибитин ахтар. Манна биири тоһоҕолуохха сөп. «Ньурба» сопхуос да атын да хаһаайыстыбаларга кини курдук 30-тан тахса сыл биригэдьиирдээбит уонна үлэ көрдөрүүтүнэн өрөспүүбүлүкэҕэ, Сойууска биллэр таһымҥа таһаарбыт Василий Ивановичтан ураты ким да суох!

Кинигэ «Өтөх төҥүргэстээх, сурт кэриэстээх» диэн төбөлөөх маҥнайгы салааҕа ааптар кимтэн кииннээҕин, төрүт өбүгэлэриттэн саҕалаан сиэннэрэ 16-с үйэ оҕолоро буолалларын чинчийэн суруйбут.

Ытык Сир Тыалыкы диэн санааҕа Тыалыкы нэһилиэгин үөскээһинэ. Антоновка сэлиэнньэтин олохтонуута, Ньурба сиригэр гражданскай сэрии туһунан Антоновкаҕа кэлэн олохсуйбут кытайдар, кэриэйдэр тустарынан историческай матырыйааллар киирбиттэр.

Биллэр миэстэни «Ворошилов» аатынан холкуос хоһуун дьоннорун, Тыалыкы нэһилиэгиттэн төрүттээх дьоһуннаах дьоннор, салайааччылар тустарынан иһирэх тыллаах ахтыылар кинигэни ситэрэн-хоторон, биэрэллэр.

«Ньурба» сопхуоһу тэрийсибит, өр сылларга салайан сүһүөҕэр туруорбут И.Д. Теленков 100 сааһыгар, Октябрьскай нэһилиэк бэрэссэдээтэлинэн үлэлээбит С.Д. Гаврильев, С.И. Самсонов о.д.а чулуу дьоннор тустарынан ыстатыйалар киирбиттэр. Василий Ивановиһы сатабыллаах салайааччы, тэрийээччи, киһи быһыытынан кинини кытта биргэ үлэлээбит салайааччылар, доҕотторун ахтыылара бааллар.

Уол уонна кыыс сүрэхтэринэн сөбүлэһэн, дуһаларынан чугасыһан, ыал буоллахтарына уоттаах таптал кутаатын кыттыһан оттоллор уонна бастакы оҕо төрүөр дылы онно бэйэлэрэ сылаанныыйаллар. Оттон оҕолоннохторуна тапталларын сылааһа оҕоҕо, онтон олордохторун аайы, оҕолоро улаатан ыал буолан оҕо-уруу төрөттөхтөрүнэ эдэр эрдэҕинээҕи тапталларын сылааһа сиэн оҕолорго бэриллэр. Эһээ-эбээ буолан сиэҥҥэ таптал туохтааҕар да ордук сылаас. Василийдаах Лиза оҕолорун эһээлээх эбэлэрин туһунан, холобур оҥостон, астынан, ахтыыны суруйбуттар:

- Ийэлээх аҕабыт биһигини барыбытын үөрэхтэтэлээн, ыал оҥортоон, сиэннэрэ үрдүк үөрэхтэнэллэригэр көмөлөөн атахтарыгар туруорбуттара. Көрсүбэтэх сиэннэрэ диэн суох, барыларын кыра эрдэхтэриттэн бүөбэйдэһэн «эбээ», «эһээ» диэн минньигэс тыллары биллэрэн, дьоллоох оҕо сааһы бэлэхтээбиттэрэ.

Сиэннэр сайын аайы эһээлээх эбээлэрин ахтан бөҕө. Дьиикимдэҕэ тахсалларын, эбэлэрэ барахсан араас минньигэс аһылыгынан хадаҕалыы сатаан туллуктана көтөрүн, билигин бэйэлэрэ ийэ, аҕа буолан олорон ахта саныыллар.

Кырдьыга даҕаны Эбээ Барбаара нүөл-наал, үттүмэй, минньигэс астаах буолааччы. Төһө да иккиэйэх ынахтаах буоллаллар, кыһыннары-сайыннары үүт, сүөгэй, күөрчэх, чохоон, суорат, сайынын быырпах аһылык биир күнү көтүппэккэ курдук баар буолан, сандалы остуол киэргэлэ буолааччылар:

Баһылайдаах Лиза ийэлээх аҕалара Варвара Николаевна уонна Дмитрий Иванов бигэ ыал быһыытынан 59 сыл бииргэ олорон аастылар, 2002 сыллаах Кыһыл Көмүс сыбаайбаларын оҕолоро тэрийбиттэрэ, Эбээ Варвара 77 сыл, эһээ Дмитрий 100 сыл олорон баран бу Орто дойдуттан барбыттара ...

Кинилэр олохторун сиэннэрэ Дыынай уонна Бада Сэмэнтэн саҕаланар аҕа уустарын 6-с көлүөнэ сүһүөх дьонноро удьуор утумун салгыыллар, кинилэр оттубут аал уоттарын күөдьүччү оттон, умсугутуулаах оҥочуйар устан, көҥүл уонна дьоллоох оҕо саас дьолун көрсөллөр.

Күөх Ньурба саамай кырдьаҕас, ытык нэһилиэгэ Сүлэ диэн салааҕа, Сүлэ нэһилиэгин олохтонуута, онно олохсуйан олорон ааспыт аҕа уустарын туһунан эмиэ историческай суолталаах материаллар, өр сылларга салайан үлэлээбит биригээдэтин үлэһит үтүөкэн дьоннорун тустарынан махтанан суруйбут ыстатыйалара бааллар.

Ол иһигэр «Бар дьонун махталын ылбыт салайааччы, баһылык Вячеслав Федорович Лугинов туһунан ыстатыйатыгар, кини 17 сыл устатыгар сыралаахтык үлэлээн, Сүлэ нэһилиэгин сүһүөҕэр туруорбутун, элбэх тутуу барбытын, суруйар. Кырдьыга да Айыы тайбыкка Сүлэ нэһилиэгин киин бөһүөлэгэ кэҥээбитин, элбэх ыал көһөн олохсуйан дьиэ-уот туттубутун сөҕө көрөбүт, үөрэбит, киэн туттабыт.

Сүлэ нэһилиэгэ 1837 сыллаахха Сааба Сүөдэрэбис Мөрсүөйэп-Баһырҕас Сааба туруорсуутунан I-й Бордоҥтон, (билиҥҥитэ Маалыкай сэлиэнньэтиттэн) араарыллан тэриллибит. Сүлэлэр бастакы төрүппүт Түүлээх түҥүрдээх Түлүөн ойуун буолар. Түлүөн ойуун XVII Үйэ саҥатыгар кэлэн олохсуйбут. Киниттэн мин 14-с көлүөнэбин, сиэннэрим 16-с сүһүөх дьон диэн суруйар ааптар.

1880 сыллаахха Хочо уонна Марха улуустарын кулубалара Наахаралары Марха (билиҥҥитэ Ньурба) улууһугар холбуурга икки өттүттэн сөбүлэспиттэр. Оччотооҕу Марха улууһун кулубата Петр Слепцов Наахаралары Сүлэ нэһилиэгэр холбообут. Онон Сүлэ нэһилиэгэ, Наахаралар холбоһоннор, аҕыс аҕа уустаммыта. Киһитин ахсаана элбэҕинэн наардаатахха:

1.-Сантаҥа, 2-Хонторуун, 3-Одьолуун, 4-Дьэргэбил, 5-Сулбууттуур, 6-Хамыйах, 7-Наахара, 8-Дьэгик-аҕатын уустара.

Билиҥҥи Сүлэ нэһилиэгэр олохсуйбут дьоннор ханнык аҕа уустарыттан төрүттээхтэрин наарданан суруллубуттар. Ааптар хантан булан, хасыһан, чуолкайдаан Сүлэ нэһилиэгиттэн төрүттээх норуот үөрэҕи-

риитигэр үлэлээбит учууталлар, преподавателлэр, интэринээт, үһуйаан иитээччиларын, салайааччыларын, барыта 167 үөрэхтээх дьоннору 8 аҕа уустарынан ааттарын-суолларын, үөрэхтэрин, идэлэрин ыйан туран киллэрбитэ киһини сөхтөрөр.

Түмүккэ, олох үлэ үөһүгэр Кинигэ, Василий Иванович тус олоҕун туһунан автобиографическай уочарка эрэ быһыытынан сыаналамматар ханнык.

Аҕа уустарын туһунан суруйуулара кинигэ этно-историческай хайысхалаах сурулубута хайҕаллаах. Кинигэ баара-суоҕа 100 эрэ экземплярынан бэчээттэммит. Үп-харчы өттүнэн дьоҕус биэнсийэлээх саахырбыт киһи ычатыгар бу да улахан, ороскуотунан таҕыстаҕа дии. Ол өйдөнөр.

Дьикти дьылҕалаах дьикти дьарыктаах, чопчулаан эттэххэ этнографияҕа сүдү улахан үлэни с аҕалаабыт, билигин баар саастаах дьоннортон оройуоҥна соҕотох киһинэн Василий Иванович Тимофеев буолар.

Мин кинилиин ааспыт үйэ 80-нус сылларыттан үчүгэйдик билсэбит, үлэбиттэн даҕаны, иитиибитинэн даҕаны, хайа эбит өттүнэн уопсастыбаннай хабааттаах дьарыкпытынан даҕаны, маарынгнаһар курдукпут. Миигинниин биэс хаахахпыт диэбит курдук, мин эмиэ төрөөбүт-үөскээбит Хорулам дьонун-сэргэтин аҕа уустарын 5-6 үйэҕэ дылы үөрэтэ сатыыбын.

Василий Иванович оҕо эрдэҕиттэн ис хааныттан төрүччүнү, үөрэтиини саҕалаабыт буолан, ытык кырдьаҕастары баттаһан баай матырыйаалы төбөтүгэр мунньуна сылдьыбыта чуолкай

Кини Сүлэ уонна Антоновка эрэ сэлиэнньэлэрин төрүттэрин дириҥник билэр киһи буолбатах. Кини оройуон бары нэһилиэктэрин аҕа уустарын аҕа билэр айылҕаттан айыллан кэлбит, соморуодак-этнограф буолар. Бу кинигэни ааптар аймахтара, доҕотторо эрэ буолбакка оройуон уопсастыбаннаһа, ордук историктар, суруйар дьоҕурдаах литературнай айар үлэһиттэр үлэлэригэр туһаныахтарыгар саарбаҕалабаппын.

Бу кинигэ сүрэхтэниитэ Антоновкаҕа буолла. Култуура киинин саалатыгар толору сыһа, 100-кэ киһи кэлэн, кинигэни эрдэ ылан хайа сах аҕа охсон, элбэх киһи кэпсэтэн, санаатын эттэ, хайҕаата, ааптары, боччумнаах үлэтинэн эҕэрдэлээтэ. Киһи үөрүөх, кинигэ сүрэхтэниитэ, кинигэни кытта билсиһии быһыытынан буолбакка аҕааччылар, култуура-духуобунас, үөрэҕирии, айар куттаахтар, тэрилтэ салайааччылара кыттыылаах кэмпириэнсийэ курдук киэҥ далааһыннаахтык барда.

Киксибит курдук кэпсэппит дьон барыта кинигэни эбии кырата 200 экземплярынан, билигин ааптар бэлэмнээн бүтэрбит Октябрьскай нэһилиэк, өссө саҕаланан эрэр Сүлэ нэһилиэгин төрүччүлэрин туһунан дьиҥ чахчы историко-этнографическай кинигэлэри ити икки нэһилиэк уонна оройуон дьаһалталара, уопсастыбаннас бары көмөлөөн үбүлээн таһаарадылларыгар баҕа санаа этилиннэ. Кылаабынай икки нэһилиэк баһылыктара итини өйөөтүлэр уонна үлэлэһэргэ бэлэмнэрин эттилэр.

Түмүкпэр Василий Иванович бэлэмнии сылдьар кырата ити үс кинигэлэрэ күн сирин көрдөхтөрүнэ Октябрьскай. Сүлэ нэһилиэктэрин, ону аһан оройуон историятын ситэрэн-хоторон биэрэрэ саарбахтаммат.

Олох үлэ үөһүгэр кинигэттэн саҕалаан урут олорон ааспыт төрүттэрбит туһунан энциклопедическай билиилээх дьикти дьарыктаах дьоһун киһибит – Василий Иванович Тимофеевы өйүөҕүн, киниттэн үөрэниэҕиҥ. Саха сахатынан кэрэ мөссүөнүн туһунан өйдөбүлү кэлэр үйэ көлүөнэ ыччаттара төрүттэрин туһунан билиилэрин ханҕатталларыгар, киэҥ билии үрдүк чыпчаалыгар тардыһыыларыгар үчүгэй үктэллээх кирилиэстэри бэлэмниэҕиҥ.

«Олох үлэ үөһүгэр» кинигэҕэ киирбит уонна кинигэ сүрэхтэниитигэр ааптар аадырыһыгар этиллибит бэрт элбэх эҕэрдэ эгэлгэ тыллара түүлээх холбукабар хоһоон буолан кутулуннулар сүрэхпиттэн дуураһыттан тыыннаах дорҕоон буоланнар көй салгынынан кый ыраахха дуораһыйдылар. Ону мин үрүҥ хоһоонунан сурукка тиһэбин!

Алтынныыгар Айыы Тайбыкка
Айыылартан айылланҥын
Күөх окко төрөөҥүн
Күн сирин көрбүтүҥ
Ол кэмтэн бүгүҥҥэ диэритин
Үйэ үс чиэппэрин олорон кэллиҥ,
Үрдүк таһаарыылаах үлэҕинэн
Үтүө акын ааттаттыҥ
Кэрэ аҥаргын Лизаны көрсөҥүн
Таптал кутаатын кыттыһан оттоҕун
Кини сылааһыгар сыламнаан
Сирдээҕи дьолу уһанаҕыт
Үс кыталык кыыһы төрөтөн
Көмүс түһэххитигэр көтөҕөн
Көрөн харайан, бүөбэйдээн
Үөрэҕи сайдыыны ылларан
Үлэҕэ олоххо бэлэмнээх
Үтүө дьоннору иитэн таһаардыгыт.
Сиэн оҕоҕут тапталынан
Сиэдэрэй олоҕу киэргэтэҕит
Аастыты анааран көрдөххө:
Айбыт аҕаҥ ийэҥ барахсаттар
Аан дойдуларыттан арахсан
Айыы Тайбыт буоругар хаалтара
Баара эрэ балтараа саастааххар
Уоттаах сэрии кыттыылааҕа
Уордаах Үйбаан оҕонньор
Иппит ийэҥ Мотуруона
Көмүс ньээкэ үйаларыгар
Көрөн харайан улаатыннаран
Киһи кэккэтигэр таһааттарбытыгар
Ис дуураҥ, ноҕолоох сүрэҕин
Маанытын, тапталын саныыбын.
Дьикти дьылҕалаах киһи эн
Дьиэгэ, дьэбинэ суох ыраастын
Оскуолаҕа үөрэнэр оҕо сааскыттан
Олус дьикти дьарыктаахтын
Икки атахтаан биллэрбэккэҕин
Иитийэхтээн сылдьыбыккын
Үгүс сыллар усталарыгар
Үлүһүйэн тураҥҥын
Үһүйээннэргэ, сэһэннэргэ олоҕуран
Түлүөн ойуунтан саҕалаан
Уон алтыс көлүөнэҕэ диэри
Төрүччүгүн суруйдуҥ
Айылҕаттан айдарбыт талааҥҥын
Айар үлэ артыгын арыныы
Сөҕүмэр элбэх дьон төрдүн ууһун
Биирдии бичитэлии билэринэн
Биһигини барыбытын сөхтөрдүҥ
Билиитин-көрүүтүн барытын
Сурукка бичиккэ тиһэҥҥин
Үүммүт үйэ ыччаттарыгар
Кэрэ бэлэх, кэһии оҥордуҥ
Сыралаах үлэҥ сыаналанан
Үйэлээх үтүө аатыҥ
Үйэлэргэ ааттана туруохтун
Бар дьону барҕа махталлара
Арчы кынат буоланнар
Айар үлэҥ айаныҥ суолугар
Арахсыспат аргыс буоллуннар
Сыл-хонук аанар сыыдамнык,
Сылайары билимэ айар үлэҕэр
Сорунан түһэнэн тураҥҥын
Сорсуйар сааска бэринимэ,
Ыарыыга, үгээргэ ылларыма
Аҕыс уоҥҥар диэри
Айгыр силик лабааларыҥ
Силигилии турдуннар
Төрөөбүт төрүт дойдуҥ
Төрүт уустарын туһунан
Төһө кыанарынан суруйан
Төннүбэт төлкөлөөх ыччат дьоҥҥор
Ттугунан даҕаны кээмэйдэммэт
Туллубат тулуурда туруор.

Уйбаан НЬУКУЛААЙАП – Сиэн Дыынайап. Суруналыыс «Ньурба» хаһыат уопсастыбаннай кэрэспэдьиэнэ. Олунньу, 2024 сыл. Ньурба куорат

Төрөөбүт тыл уонна сурук-бичик күнэ

Ийэ тылбытын ингэринэн сылдьыахха

Дьиҥэр олунньу 13 күнэ сахаҕа ытык күн. 1996 сылтан Ийэ тыл сурук-бичик күнэ. Ол иһин даҕаны Бордоҥ нэһилиэгин бибилитиэкэтэ уонна культура дьиэтэ бэртээхэй тэрээһини бэлэмнээн ыыттылар. Тэрээһини олохтоох бибилэтиэкэ үлэһитэ Вера Аммосова уонна кулууп худруга Арылхан Мойтохонов салайан ыыттылар. Бу тэрээһиҥнэ "Ийэ тыл" көҥүл түмсүү түс киһитэ Егор Жирков саха оҕолоругар,үүнэр сүһүөх ыччат дьонугар туһаайан "Хомуһуннаах тоҕус хоһоону" үөрэтэн этэ-тыына сылдьыҥ диэн ыҥырыы таһааран турар. Ол ыҥырыы чэрчитинэн нэһилиэк тэрилтэлэрэ,түмсүүлэрэ,оскуола оҕолоро "Хомуһуннаах тоҕус хоһоону"уонна төрөөбүт тыл туһунан саха суруйааччыларын-,олохтоох ааптардар хоһооннорун истиҥ иэйиилээхтик аахтылар. Кыттааччылар бары сахалыы таҥастаахтара тэрээһини олус киэргэттэ.

Саха бастакы тыл үөрэхтээҕэ Семен Андреевич Новгородов чахчы даҕаны бэйэтин дуураһын, билиитин – көрүүтүн, ис кыаҕын, дьулуурун, тулуурун түмэн саха норуота үөрэхтээх – сайдыылаах буоларыгар анаан кини төрөөбүт тылыгар сөп түбэһэр алпаабыты айан, ити алпаабытынан сахалыы

букубаары, бастакы аҕар кинигэлэри бэчээттиир кыаҕы олохтообута. Дьэ мантан ыла саха оҕолоро төрөөбүт тылларынан киэҥ сайдыы суолугар тахсан элбэҕи ситиһэн бүгүҥҥү олохпутугар олоробут.

Бу маны өйдөөн сыаналаан тэрилтэ үлэһиттэрэ элбэхтии буолан хоһоон хонуутугар тахсыбыттарын биир бэйэм олус сэргээтим.

Биллэн турар тэрилтэ барыта эриэ – дэхси үрдүк таһымнаахтык кыттыбата эрээри, хоһооннору өйтөн ааҕарга бэлэмнэммиттэрэ кэрэхсэбиллээх.

Өксөкүлээх – А.Е. Кулаковскай "Оттоку олук алгыһа" хоһоонун "Сардаҥа" оҕо уһуйаанын үлэһиттэрэ сахалыы сайбаччы халадаай ырбаахылаах тахсан элбэх буолан бэрт үчүгэйдик аахтылар.

Онтон Алампа "Төрөөбүт дойду" диэн хоһоонун орто оскуола эр дьон учууталлара тахсан композиция оҥорон аахпыттарын үгүс дьон сэргээбитэ чахчы. Оскуола дириэктэрэ Николай Арсеньевич бэйэтэ көҕүлээн кыттыһарын киһи эрэ сэргиэн сөп.

Николай Денисович Неустроев "Ээ Сахаада! Эрэйдээх Сахаада!" хоһоонун кэрэ эйгэ оскуолата аахта. Культура үлэһиттэрэ диэх курдук хоһоону иэйиилээхтик, айымньы ис хоһоонун сөпкө биэрэн толордулар.

Хоһоонньуттарбыт түмсүүлэрэ "Аартыктар" үс буолан Күндэ "Төрөөбүт тыл" диэн хоһоонун аахтылар. Түмсүү чилиэнин Чуукаарга олорор Маргарита Егорова "Төрөөбүт төлкөлөөх тылларым", Виталий Михайлов "Сахам тыла" хоһооннорун 9 "а" кылаас оҕолоро аахтылар. Онтон Владимир Матвеев "Сахам тыла барахсан" диэн күн бүгүн суруйбут бэртээхэй хоһоонун тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин ааттарыттан аахта.

Аартыктарбыт буола турар сабыытыйаларга уонна бэйэлэрин тус иэйиилэрин хоһоону суруйа тураллар. Ону олохтоохтор ааҕан сэргэхсийэбит, үөрэбит.

"Ситим" эдэр ыччат түмсүүтэ "Сахам сирэ" хоһоону, Семен Данилов "Олонхо оҕото" – аҕам саастаахтар түмсүүлэрэ, Моисей Ефимов "Тыл күүһэ" - "Мичил" оҕо уһуйаанын кэлэктиибэ, Савва Тарасов "Ол улуу киһи барахсан" хоһоонун олох – дьаһах коммунальнай хаһаайыстыбатын уолаттара аахтылар. Олохтоох сэбиэт дьокутааттара 5 буолан П.Ойуунускай "Бырастыы" , Дьаһалта үлэһиттэрэ Семен Дадаскинов "Төрөөбүт тылбар андаҕар" хоһоонун аахтылар.

Бу курдук тэрилтэлэр түмсэн араас элбэх хоһоону аахтылар. Элбэх эр дьон кыттыбытын бэлиэтиибин уонна кэрэхсиибин.

Тэрээһин саҕаланыытыгар көрөөччүлэргэ анаан кулууп үлэһиттэрэ өбүгэлэрбит араас оонньуулларын оонньоттулар. Маны сэргэ минньигэс астаах кафе үлэлээтэ. Көрөөччулэр алаадьы, саламаат, быыппах, бэрэскии, көбүөрдээх лэппиэскэ, үөрэ миинин амсайдылар.

Хоһоон киэһэтин 4 кылаас оҕолорун ырыалара, "Сардаҥа саһарҕалара" хомуска "Дьиэрэтии" толоруулара уонна кырачаан оҕолоро "Чуопчаарыйар чобуо чабырҕах" киэргэттилэр. Салайааччы Людмила Саввинова кэрэ эйгэ оскуолатын учуутала айымньылаахтык сыһыаннаһан бэркэ бэлэмнээбит.

Вера Соловьева, Маалыкай 14.02.2024с

Аҕа дойдуну көмүскээччи күнэ

Аҕа дойдуну көмүскээччи Күнүн төрүттэниитэ

Ханнык баҕарар историческай кэрдиис кэмнэргэ туох эмэ сылтаҕынан сэрии буолар куттала куруук баар. Арассыыйа сүүһүнэн тыһыынча саллааттаах регулярнай байыаннай күүстэри тутара. Ону 1917 сыллааҕы Улуу Октябрьскай социалистическай урукку государственнай салалта суох оҥорбута. Ол эрэн тас дойдулар интервенцияларыттан уонна Арассыыйа бэйэтин иһигэр күөдьүйбүт контрреволюционнай өрө туруону утары охсуһууга большевиктар салалталарынан «Кыһыл гвардия» диэн оробуочайдар сэбилэниилээх этэрээттэрэ тэриллибитэ.

Аҕыйах ахсааннаах, сэриилэһэргэ үөрүйэҕэ суох «Кыһыл гвардия» германскай, французскай, атын да европейскай судаарыстыбалар сэриилэрин кытары тэҥҥэ охсуһар кыахтара суоҕун иһин Сэбиэскэй Бырабыыталыстыба 1918 сыллаахха тохсунньу 19 күнүгэр Рабочай Крестьянскай Кыһыл аармыйаны тэрийэргэ декрети ылыммыта. Онтон 1918 сыл тохсунньу 29 күнүгэр Рабочай-крестьянскай Кыһыл Флот тэриллибитэ. Дьон баҕа өттүнэн дойду көмүскэлигэр эрдээхтик туруммуттара. Рабочай-крестьянскай Кыһыл Аармыйа байыастара ити сэриигэ хорсуннарын, Ийэ дойдуга бэриниилээх буолуу холобурун көрдөрбүттэрин бэлиэтинэн олунньу 23 күнүн 1918 сылтан Сэбиэскэй Аармыйа күнүнэн бэлиэтэнэр буолта. Онтон Б.Н. Ельцин Укааһынан 1992 сылтан Аҕа дойдуну көмүскээччи күнэ дэммитэ. 1925 с. булгуччулаах байыаннай сулууспа туһунан Сокуон ылыныллыбыта, онтон 1935 с. бары бүттүүн байыаннай эбээһинэс Сокуона олоххо киирбитэ. Аан дойдуга соҕотох Сэбиэскэй социалистическай Өрөспүүбүлүкэ хайа тэриллиэҕиттэн, капиталистическай дойдулартан сэриинэн саба түһүү куттала баар буолан дойду сэбилэниилээх күүстэрин хайа кыалларынан бөҕөргөтөр сорук турара. 1937 с. муора флота Кыһыл Аармыйаттан араарыллан бэйэтэ туһунан дьаһанар Сэбиэскэй Сойуус сэбилэниилээх күүстэрин көрүҥүнэн буолбута. Онон сибээстээн олунньу 23-с күнэ Сэбиэскэй Аармыйа уонна Муоратааҕы Флот күнүнэн бырааһынныыктанар буолбута. Воинскай звание, андаҕар, чиэс, иэс, дойдуга уонна норуокка бэриниилээх буолуу (патриотизм) диэн өйдөбүллэр баар буолбуттара. Байыаннай сулууспалаахтар ортолоругар, духуобунай, моральнай уонна өй-санаа өттүнэн иитии күүскэ ыытыллара. Сэбиэскэй Сойуус Сэбилэниилээх күүстэрэ Аҕа дойдуну көмүскүүр 1941-45 сс. сэриигэ төһө дьоҕурдааҕын, тулуурдааҕын, кыахтааҕын көрдөрбүтэ, ханнык баҕарар өстөөхтөн төрөөбүт дойдутун уонна норуотун көмүскүүр кыахтааҕын дакаастаабыта.

Билиҥҥи кэмҥэ Аан дойдуга сэрии куттала, үгүс судаарыстыбалар сэрии сэбинэн хааччынан олорор кэмнэригэр өссө сэрэхтэннэ. Онон сибээстээн биһиги Арассыыйа норуоттарын нуучча олохторо дойдубут харыстаммыт уурар. Бүгүн биһиги сааһыттан тутулуга суох бары эр дьону – уолаттары дойду Сэбилэниилээх күүстэригэр сулууспалыы сылдьааччылар уонна бэйэтин буойун быһыытынан иэстэрин толорон Ийэ дойдубут туһугар, көмүскүү сылдьар уолаттарбытын эҕэрдэлиибит, чиэстиибит. Эйэлээх халлаан анныгар дьоллоохтук олорорбут туһугар анал байыаннай дьайыыга сылдьар хорсун уолаттарбытыгар үйэ саас тухары барҕа махтал буолуоҕа.

Российскай Сэбилэниилээх Күүстэргэ урут сулууспалаабыт уонна билигин Ытык иэстэрин толоро сылдьар биир дойдулаахтарбытын Аҕа дойдуну көмүскээччилэр күннэринэн итиитик-истиҥник Аҕам саастаах дьон аатыттан эҕэрдэлиибит, алгыспытын ыытабыт!

ОЛЕСОВА Татьяна Прокопьевна, Оройуон Бэтэрээннэрин Сэбиэтэ

Здравоохранение

От чего кружится голова? Невролог о причинах и лечении

Чаще всего пациенты, используя термин «головокружение», описывают самые разные ощущения. Кого-то при головокружении бросает в пот, начинается звон в ушах, падает или повышается давление, у вторых будет «карусель» в глазах, тошнота, невозможность ходить, у третьих - ощущение покачивания, неуверенности, страха падения. Именно поэтому первоочередной диагностической задачей врача является уточнение характера жалоб. Подробнее о головокружениях АО СМК «Сахамедстрах» рассказала Маргарита Воробьёва, врач – невролог Республиканской больницы №2.

- Маргарита Константиновна, как выясняются причины головокружения?

- Головокружению пациенты часто дают такое описание: человек ощущает неустойчивость, желание держаться за опору, пространство и предметы могут вращаться, в других клинических случаях к головокружению добавляются неврологические симптомы – к примеру, нарушение речи -«дизартрия», головная боль, слабость в конечностях, что может быть и при инсультах, также может снизиться слух как при болезни Меньера. Причин головокружения очень много, все индивидуально, именно поэтому каждый случай требует от врача дотошного осмотра, крайне детализированного, скрупулезного сбора анамнеза - расспроса пациента. Назову некоторые причины возникновения головокружения по которым можно понять, что диапазон заболеваний о которых свидетельствует головокружение, весьма широк:

• заболевания периферического вестибулярного аппарата, расположенного во внутреннем ухе;

• болезни головного мозга, затрагивающие его структуры, отвечающие за координацию и равновесие;

• хронические болезни, вызывающие головокружение, например, сердечно-сосудистые заболевания

- Каких случаев головокружения было больше всего в вашей практике?

- Случаев доброкачественного пароксизмального позиционного головокружения, сокращенно – ДППГ. Приступы головокружения провоцируются движениями головы – к примеру, переворот с боку на бок в постели, переход из горизонтального положения в вертикальное – встать или сесть на стул, закидывание головы при наклоне вперед или назад – выпить воды, снять обувь. Такое головокружение нередко сопровождается тошнотой и рвотой. Лечится грамотным неврологом легко и быстро, знающим специальные врачебные маневры для такого случая. Дело в том, что данный вид головокружения развивается из-за смещения отолитов — небольших камешков, которые находятся во внутреннем ухе и помогают организму понять, где верх, а где низ. Если они попадают не туда, голова начинает кружиться. Специалист невролога – и камешки встают на место, головокружение прекращается. Приступы головокружения при ДППГ, как можно понять из описания выше, частые, это очень пугает человека, такие пациенты попадают ко мне на прием очень встревоженными, бояться сделать лишнее движение, чтобы головокружение не повторилось вновь. После исполнения маневра пациенты испытывают особенную радость, большинство даже подумать не могли, что все пройдет так быстро, и не понадобиться никаких капельниц, уколов и таблеток, от головокружения человек избавляется сразу на приеме.

- Чем опасно пережидание на манер «это не страшно, само пройдет»?

- Прогноз зависит от того, чем вызвано головокружение, но в любом случае - это повод посетить невролога. Промедление в некоторых случаях может стоить больших проблем со здоровьем, инсульта или сердечно-сосудистых заболеваний. Всегда должны настораживать тошнота и рвота, увеличение количества приступов головокружения, внезапность, регулярность проявления, сопутствующая головная боль. Эти симптомы - индикаторы серьезных, часто очень опасных заболеваний. Никакое заболевание не проходит «само по себе», чаще всего оно просто маскируется под прошедшее состояние, и, не ровен час, возникает снова, зачастую – с удвоенной силой. Вероятность усугубить заболевание, пренебрегая походом к неврологу, всегда очень велика. Неврологические заболевания иногда имеют большой срок ремиссии - периоды обострений чередуются с ремиссиями, когда головокружений нет от нескольких недель до нескольких лет. К тому же головокружения особенно опасны для пожилых людей – ведь они увеличивают риск падений, и соответственно, повышают травматизм.

Что делать, если в вашей поликлинике по прописке нет невролога?

Отсутствие узкого специалиста в лечебном учреждении не является причиной для отказа в специализированной медицинской помощи. Если в поликлинике нет нужного специалиста, поликлиника обязана направить пациента по ОМС туда, где такой врач есть. Это может быть другая больница или другая поликлиника, находящаяся не по месту вашего прикрепления. Такое же правило действует, если учреждение не может сделать какой-либо анализ, диагностику вроде МРТ, КТ, или УЗИ и любую другую манипуляцию, которую покрывает полис ОМС. Для получения медпомощи необходимо написать заявление на имя главного врача вашей поликлиники с просьбой предоставить специалиста. С даты этого заявления начнется отсчет срока по территориальной программе, в течение которого вам обязаны будут предоставить врача. Сроки ожидания приема специалиста, зависит от направления. Например, если речь идет о плановой медицинской помощи, то к узким специалистам вас должны будут направить в течение двух недель, оказать специализированную помощь - в течение 14 дней. Обратитесь к своему страховому представителю, он обязательно поможет составить заявление и проконтролирует срок получения полагающейся медпомощи по ОМС.

Телефон Единого контакт-центра здравоохранения РС(Я):
8 800 100-14-03 (звонок бесплатный)

Центральный офис в г. Якутске: ул. Курашова, 44а

С заботой о вашем здоровье, АО СМК «Сахамедстрах»

Акция

Стартовал четвертый этап акции «Безопасный лед»

С 19 февраля на территории Республики Саха (Якутия) стартовал четвертый этап масштабной профилактической межведомственной акции «Безопасный лед», которая направлена на особый контроль водных объектов. Так госинспекторами Вилюйского отделения Центра ГИМС проводятся мероприятия, направленные на профилактику детской безопасности. Ребятам рассказали о правилах безопасного поведения на льду, причинах несчастных случаев на водных объектах, правилах поведения в случае опасности, а также напомнили о недопустимости выхода на водные объекты в отсутствии взрослых. Акция продлится до 25 февраля.

– Основной целью акции является недопущение происшествий на водных объектах, выявление нарушений и проведение профилактики в данном направлении.

Ежедневно межведомственными патрульными группами осуществляются патрулирования и мониторинг водных объектов, в ходе которых проводятся разъяснительные беседы с населением, осуществляется контроль за действующими ледовыми переправами, проводятся рейды по выявлению несанкционированных выездов автотранспортных средств на лёд. Большое внимание уделено безопасности детей, проводятся открытые уроки.

Вилюйское отделение Центра ГИМС ГУ МЧС России по РС (Я) напоминает! Уважаемые родители не оставляйте детей без присмотра, не отпускайте их одних на водоемы, объясняйте и рассказывайте им об опасности которую таит в себе лед.

Помните! Пренебрежение элементарными правилами безопасного поведения на водных объектах может привести к беде.

Вилюйское отделение Центра ГИМС ГУ МЧС России по РС (Я)

100 лет Пионерской организации ЯАССР

Пионерии ЯАССР 100 лет

В эти дни, 17 февраля 2024 г., исполняется 100 лет Пионерской организации Якутской Советской Социалистической Республики. К этой дате МБОУ “Антоновская СОШ им. Н.Н.Чусовского” готовит выпуск одиннадцатой книги серии “Антоновка оскуолата” по данной теме.

В связи с этим юбилеем публикуем статью Егоровой (Иннокентьевой) Светланы Васильевны, проработавшей 47 лет в Антоновской средней школе старшей пионервожатой и учителем.

Из истории пионерской организации

История пионерской организации в селе Антоновка берёт своё начало с 30-х годов XX-го века. Первыми вожатыми были Иванова Наталья Григорьевна, Габышев Иннокентий Степанович, Очурова Таисия Васильевна, Ушакова Надежда. В те годы работа вожатого была как общественная нагрузка. Поэтому вожатыми работали учителя.

Первый пионерский отряд в с. Антоновка был создан по решению Нюрбинского райкома комсомола в июле 1925 года. Первой пионервожатой была комсомолка Егорова (Иванова) Наталья Григорьевна. Одна из первых пионерок — Таисия Наумова.

Год за годом создавались пионерские отряды, затем они объединились в пионерскую дружину Антоновской школы. Пионерская дружина школы имеет богатую историю. Первые пионеры вели активную общественную работу, летом в годы войны и в мирное время помогали колхозникам на сенокосе, осенью на уборке урожая, собирали костную муку, участвовали в движении Ликвидация безграмотных среди взрослых.

40-е годы. В 1940г. в г. Клин Московской области вышла книга А.П. Гайдара "Тимур и его команда". В стране начинается тимуровское движение. Тимуровские отряды появляются и в далекой Якутии. Пионеры наравне со взрослыми работали в колхозе, собирали теплые вещи для фронта, помогали семьям фронтовиков, разносили почту с фронта, читали родным письма, вели борьбу против грызунов, нашествия саранчи. В эти годы вожатыми работали учителя-комсомольцы. Работа вожатого была общественной нагрузкой. В 1940г. вожатым был Габышев Иннокентий Степанович. В годы войны вожатой работали Очурова Таисия Васильевна и Надежда Ушакова.

50-е годы. В эти годы жизнь заметно улучшилась. И это нашло отражение в жизни пионерской дружины. Стали проводиться фестивали художественной самодеятельности, разные спортивные соревнования. Пионерские сборы, костры проводились на красивой местности “Крахмал”. В 1957 году па фестивале художественной самодеятельности наша школа заняла 1 место в районе. В эти годы вожатыми работали Сюсюгина Надежда Арсентьевна, Бекренева Пелагея Ивановна, Павлова (Санникова) Ирина Федоровна, Егорова Дария Павловна, Матвеева (Квашнина) Александра Петровна, Захарова (Гаврильева) Варвара Софроновна, Алексеева (Васильева) Лидия Алексеевна. Активные пионеры, лучшие спортсмены этих годов: Римма Очурова, Николай Иванов, братья Василий, Сергей, Семен Елисеевы, Евдокия Прокопьева, Степан Варфоломеев. Семен Самсонов, Анатолий Афанасьев, Октябрина и Нестер Пахомовы, Аня Семенова, Гу-ди Мария, Октябрина Федорова и другие. Ещё в 50-е годы школа имела свою теплицу, дети ухаживали за рыбками в аквариуме, зайцем, пойманным в лесу…

1955-1956 учебный год.

60-е годы. Пионерская дружина имени В. Дубинина имеет свое лицо, свои традиции. В дружине создаются отряды юных инспекторов охраны природы. 1967 год для нашей школы стал знаменательным. 1 сентября 1967 г. открывается средняя школа в новом типовом здании… По инициативе газеты "Пионерская правда" начинается Всесоюзная пионерская военно-спортивная игра "Зарница". В школе создается штаб "Зарницы". Штаб проводит большую подготовительную работу к первой военно-спортивной игре “Зарница”. Командиры батальонов — Егор и Пантелеймон Пахомовы. Штаб “Зарницы” действует круглый год. Учас¬тники игры совершают пешие и лыжные походы, шеству¬ют над ветеранами войны и труда, организуют военизиро¬ванные игры. Председатель совета дружины Лида Иллари¬онова в январе-феврале 1967 гола участвует во Всесоюзном финале военно-спортивной игры “Зарница” в пионерском лагере “Артек”.

Впервые в школе создается и начинает работу школьное лесничество под руководством учителя биологии Баяновой Людмилы Георгиевны., энтузиастов – 60-е гг. Ст.Пионервожатая Гаврильева Варвара Софроновна наставников Алексеева Петра Федотовича, Семенова Афанасия Гавриловича. При поддержке директора школы Захарова Афанасия Титовича школы был создан учебно-опытный участок, на котором организовывали опытническую работу. К работе на участке привлекались учащиеся 5-8 классов, все они были пионерами. Все лето дети трудились на участке, проводили опыты по выращиванию картофеля, огурцов, помидоров, репы, моркови и цветочных культур. Урожай с участка сдавали в интернат, часть продавали. Члены школьного лесничества посадили деревья во¬круг школы, совершали экологические рейды по очистке зеленой зоны, наблюдали за родной природой в летних ла¬герях.

70-е годы.

В 1970 году Центральный совет пионерской организации дает старт Всесоюзному Маршу пионерских отрядов "Всегда готов!" Марш действует в 1970-72 годы и посвящается 50-летию пионерии. Летом 1969 г. ст.п/вожатая Матрена Андреевна Васильева посетила в Москве и Ялте Дворец пионеров, где она зародилась идеей по новому подойти к пионерской работе. Наша дружина активно включается в программу Марша. При пионерской комнате начинает работу "Школа пионерского актива". Активисты-пионеры изучают историю пионерской организации, учатся организовывать работу звеньев, помогать октябрятам. Весной 1970 г. начинает свою работу Клуб интернациональной дружбы "Факел" (руководитель-Афанасьева Мария Ивановна). Разворачивается движение за пра¬во занесения в республиканский “Дневник Володи Ульяно¬ва”. Активисты-пионеры, отличники учебы Оля Габышева, Рая Иннокентьева, Маруся Антонова, Юра Григорьев, Люба Васильева и другие были занесены в республиканский "Дневник Володи Ульянова". Они получили удостоверения газеты “Бэлэм буол” .

Пионеры 4-5 кл. организовали кукольный театр. Октябрятам поставили сказки "Репка" и "Колобок". На фестивале художественной самодеятельности школ района кукольный театр получил высокую оценку жюри.

Комсомольцы и старшие пионеры под умелым руководством учителя труда Николая Петровича Саввинова оформили Ленинскую комнату. Была установлена связь с Ленинскими комнатами других районов, вели переписку.

Школьное лесничество работает под девизом "За ленинское отношение к природе". В 1973 году председатель совета дружины Юра Григорьев стал участником Всероссийского слета школьных лесничеств в Карельской АССР. Дружина стала победительницей в республиканском соревновании на подписку на газету "Бэлэм буол" в числе первых в районе. В эти годы комсомольская организация учащихся уделяет особое внимание работе отрядных вожатых. Лучшими вожатыми пионерских отрядов были Нина Игнатьева и Володя Тимофеев, Таня Иванова и Егор Федоров, Валентин Федоров и Егор Михайлов, Нюта Саввинова. Старшей пионервожатой с 1971 по 1974 г. работала Васильева Тамара Афанасьевна.

В 1974 году решением Ленинского райкома комсомола я была назначена старшей пионервожатой в родной Антоновской школе. Как же волновалась я, когда переступила порог родной школы!.. В первый же день работы директор Афанасий Титович принял меня в своем кабинете, затем представил учителям. Помню, лицо моё было красное от волнения. Потом в пионерской комнате Афанасий Титович и замдиректор по воспитательной работе Мария Алексеевна Ушатова рассказали о делах школы, какую пионерскую работу вела предыдущая вожатая Тамара Афанасьевна Васильева, посоветовали сходить в “Дом школьников” и в школьный отдел райкома комсомола.

Пионеры на субботнике. 70-е гг. Ст.Пионервожатая

Иннокентьева (Егорова) Светлана Васильевна.

Так началась моя вожатская работа в родной школе. Конечно, помогло и то, что в школьные годы я была активной пионеркой: звеньевой и председателем Совета им. Зои Космодемьянской. В феврале 1970-го года вступила в комсомол, в классе избрали комсоргом, а через год на отчетно-выборном комсомольском собрании учащихся избрали первым секретарем ПКО.

Первые дни своей работы я ознакомилась с планами школы, материалами, планами предыдущих вожатых. Затем собрала комсомольский и пионерский актив школы, познакомилась с ними, говорили о планах работы. Оказывается, работа вожатого - это непочатый край работы. С первых дней сентября окунаешься в интересную и очень увлекательную работу: от подготовки к новому учебному году "Здравствуй, школа!"... и до участия ребят в пятой трудовой четверти. С волнением готовишься к первой встрече с пионерским активом, приводишь в порядок пионерскую комнату. Так начинаются рабочие будни. Оформление пионерской комнаты, классов, помощь совхозу в уборке картошки и капусты, обучение пионерского актива, обсуждение плана работы на новый учебный год.

В 1974-1975 учебном году Марш пионерских отрядов посвящался 30-летию Победы советского народа в Великой Отечественной войне. Основным направлением работы дружины была подготовка к юбилею Победы. Решением Ленинского райкома комсомола дружине присваивают имя нашего земляка, Героя Советского Союза Н.Н. Чусовского. Пионеры собирают материалы о боевом пути Героя, переписываются с Н.Н. Чусовским, живущим в Москва. Каждый пионерский отряд шефствовал над ветераном войны и труда. Проводили встречи с ветеранами, собирали воспоминания, организовывали тимуровские выходы. В пионерской оформили стенд, посвященный Н.Н. Чусовскому, чьё имя стала носить наша дружина. Собрали библиотечку о героях-пионерах и комсомольцах. Одним из главных событий этого года стала встреча с одним из первых учеников Антоновской школы, участником гражданской и Великой Отечественной войн, полковником, кандидатом географических наук Гурием Васильевичем Наумовым. На этой встрече Гурий Васильевич подарил нашей дружине Боевую карту Берлинской битвы (апрель-май 1945г.).

С особым старанием и волнением готовилась вся школа к смотру песни и строя, который состоялся 23 февраля- в День Советской армии и Военно-морского флота. На смотр были приглашены ветераны ВОВ, демобилизованные солдаты-выпускники. Командовал смотром военрук школы, капитан Советской армии Анатолий Трофимович Афанасьев. В апреле состоялось следующее знаменательное событие - встреча с участниками республиканской "Звездной эстафеты". Участники эстафеты прибыли в сопровождении председателя районного "Клуба боевой, трудовой и революционной славы", участника Великой Отечественной войны, директора Нюрбинской школы №3 Егорова Михаила Софроновича. Среди участников эстафеты были ветераны войны, деятели литературы и искусства: народный поэт Якутии, ветеран войны Петр Тобуроков, фотокорреспондент газеты "Бэлэм буол", ветеран войны Иван Канаев, хомусист-импровизатор, создатель музея "Хомус", Иван Алексеев - Хомус Уйбаан и др.

Летом 1975 года Аня Копылова на втором республиканском слете школьных лесничеств стала победителем конкурса «Зеленых патрулей» и стала участницей Всероссийского слета школьных лесничеств в г. Жуковка Брянской области. Каждый год 2 октября на Всесоюзной пионерской радиолинейке стартовал очередной этап Марша пионерских отрядов. Этот Марш являлся основной Программой деятельности пионерских отрядов и дружин.

В 70-х годах работали по следующим этапам Всесоюзного Марша:

1970-72 гг - Всесоюзный Марш пионерских отрядов «Всегда готов!», посвященный 50-летию образования СССР и ВПО им. В.И. Ленина.

1972-74 гг - Всесоюзный Марш пионерских отрядов «Всегда готов!», посвященный 50-летию присвоения им. В.И. Ленина комсомолу и пионерии.

1974-75 гг - Всесоюзный Марш пионерских отрядов «Всегда готов!», посвященный 30-летию Победы советского народа в Великой Отечественной войне.

1975-76 гг - Всесоюзный Марш пионерских отрядов «Берем с коммунистов пример», посвященный XXV съезду КПСС.

1976-77 гг - Всесоюзный Марш пионерских отрядов «Идем дорогой Ленина, дорогой Октября», посвященный 60-летию Великой Октябрьской социалистической революции.

1977-78 гг - Всесоюзный Марш пионерских отрядов « Мы верная смена твоя, комсомол!», посвященный 60-летию ВЛКСМ.

Марш включал в себе следующие маршруты:

Большую помощь в работе вожатого оказывали районный Дом пионеров (директора Аида Гаврильевна Романова, Татьяна Дмитриевна Уткина) и школьный отдел райкома комсомола (секретари школьного отдела Валерий Романович Васильев, Марта Романовна Гоголева).

К общедружинным делам готовились заранее, на совете дружины распределяли обязанности среди членов. Кто за сценарий, кто за оформление, за подготовку знаменной группы и флажконосцев, за горнистов и барабанщиков и т.д.

«Моя Родина - СССР» «Равнение на пионерское знамя», «В страну Знаний», «Пионеры - смена комсомола», «Мир и солидарность», «Сильные, смелые, ловкие» «Звездочка», «Тимуровец» «В мир прекрасного», «Пионерстрой».

Егорова (Иннокентьева) Светлана Васильевна,
Отличник образования РС(Я),
"Учитель учителей" РС(Я),
Знак ЦК ВЛКСМ "Пионерскому вожатому", делегат Всесоюзного слёта вожатых в Москве (1981),
Ветеран труда РФ.

Подготовила П.М.Захарова.

(Продолжение в след.номере).

«Ньурба»
2024 с. олунньу 22 күнэ, № 7 (12082)
огнинюрбы.рф

СВО

«Аҕа дойду көмүскээччилэрэ» фонда улууска үлэтиттэн

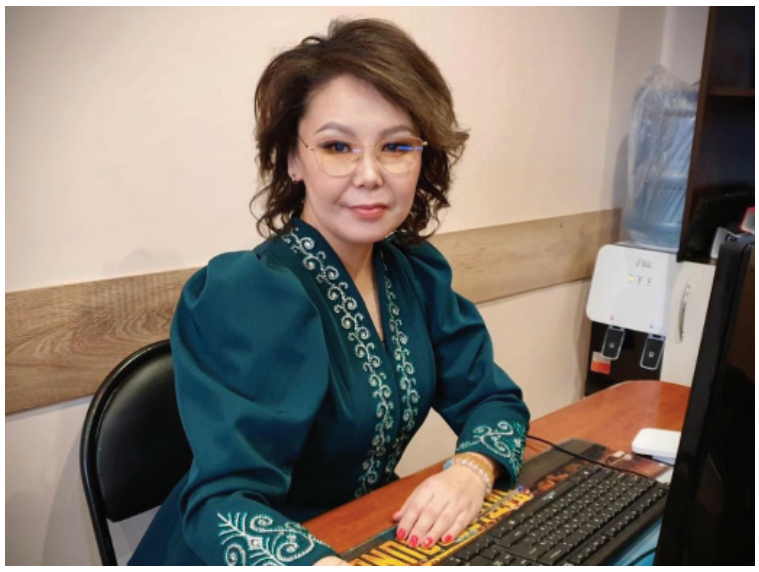

РФ Бэрэсидьиэнин 2023 с. муус устар 3 к. Ыйаах ыанан Анал байыаннай эпэрээссийэ кыттыылаахтарын өйүүр «Аҕа дойду көмүскээччилэрэ» судаарыстыбаннай фонда тэриллэн турар. Фонда үлэтин бэс ыйыгар саҕалаабыта, кини филиаллара дойду бары эрэгийиэннэригэр тэриллибиттэрэ. Фонда Саха сиринээҕи салаатын Ньурба улууһугар бэрэстэбиитэлинэн Александра Захарова үлэлии сылдьар. Бу саҥа тэрилтэ үлэтин-хамнаһын интэриэһиргээччи элбэх буолуохтаах. Онон бүгүн Александра Захарованы кытта сэһэргэһиибитин таһаарабыт.

- Александра Николаевна, Фонда ханнык соруктары толороруй уонна бу кэм устата туох-ханнык үлэни ыыттыгыт?

- Үлэбит сүрүн сыала - Анал байыаннай эпэрээссийэҕэ олохторун толук биэрбит буойуттар дьиэ кэргэттэригэр күүс-көмө буолуу уонна бойобуой дьайыылар бэтэрээннэрэ буолан кэлбит дьоммутугар олоххо күннээҕи кыһалҕаларыгар көмөнү оҥоруу. Дьиҥэ, үлэбит ис хоһооно киэҥ, ити этиллибитинэн эрэ мунурдаммат. Үлэлээн истэхпит аайы бу курдук үлэбит кэҥээн, далааһыннанан иһэр.

Үлэҕэ киирэрбитигэр элбэх үөрэҕи уонна тургутууну барбыппыт. Арассыыйатааҕы норуот хаһаайыстыбатын уонна судаарыстыбаннай сулууспа академиятын (РАНХиГС) Хабаровскайдааҕы Дальневосточнай салайыы институтугар дойду илиҥҥи эрэгийиэннэриттэн 3 тыһ. киһи мустан, ыам ыйын 19 күнүттэн алтынньы ортотугар диэри үөрэммиппит. Анал үөрэхтээх дьон салалтатынан элбэх үөрэҕи-дьарыгы аастыппыт, нэдиэлэ аайы тестированиены аһаарбыт. Байыаннайдары көрсүтэлээбипит, Хабаровскайга туох-ханнык база тэриллибитин көрбүппүт-истибиппит. Бу курдук үөрэммит 3 тыһ. киһи Арассыыйа үрдүнэн бастакы социальнай координатордар диэн буолбуппут. Саха сириттэн үөрэмиттэр үлэ уонна социальнай сайдыы миниистирэ Елена Волкованы кытта бэсиэдэлэһиини аһан үлэҕэ киирбиппит. Өрөспүүбүлүкэҕэ 120 социальнай координатор баар буолуохтаах, күн бүгүн 60-мут. Дьокуускайы таһынан хас биирдии улууска 1-дии социальнай координатор баар буолуохтаах.

- Дьон кыһалҕатын быһаарыыга хайдах быһыылаахтык үлэ барарый?

- Биһиги улуустан 200-чэ киһи СВО-ҕа кытта сылдьар, ол иһигэр быстах хомуурга 142 киһи хабыллыбыта. Кэлин кинилэр бары статустара уларыйда. Билигин мобилизованнай диэн суох, бары хантараагынан байыаннай сулууспалаах статустаахтар.

Уһун кэм устата дойду үрдүнэн олоххо көрсүллэр маҥнайгы уустук түгэн буолан, фонда үлэтин-хамнаһын сүрүннүүр документтэрэ уларыйыылар киирэ тураллар. Эппитим курдук, «Защитники Отечества» судаарыстыбаннай фонда бастаан тэриллэригэр СВО-ҕа өлбүт буойуттар дьиэ кэргэттэрин уонна төннөн кэлбит бэтэрээннэрэ эрэ кытта үлэлиэхтээҕэ ыйыллыбыта. Ол эрээри олох көрдөрбүтүнэн, СВО-ҕа кытта сылдьар уолаттарбыт боппуруостара элбэх. Итиэннэ кинилэр дьиэ кэргэттэригэр психологическай уонна волонтерскай элбэх үлэ барыан наада. Хас биирдии СВО кыттыылаҕар уонна кинилэр дьиэ кэргэттэригэр көмөнү оҥоруохтаахпыт.

Биһиэхэ СВО кыттыылаахтарын дьиэ кэргэттэрэ кэлэн көмө көрдөөтөхтөрүнэ, анал эрэгийиэннээҕи бырагыраамаҕа хас биирдии киһи кыһалҕатын суруйан киллэрэн, ол кыһалҕа хаһан быһаарыллыар диэри үлэни ыытабыт.

- Дьон үксүгэр эһиэхэ ханнык боппуруостаах кэлэрий?

- Аан бастаан үлэбин саҕалыырбар төлөбүргэ сыһыаннаах элбэх ыйытык киирэрэ. СВО-ҕа кыттар дьоҥҥо РФ Оборуонаҕа министиэристибэтиттэн, өрөспүүбүлүкэттэн уонна улууспуттан харчынан төлөбүрдэр бааллар. Оборуона министиэристибэтэ бастаан утаа байыаннай чаастарга тиийбит дьон испииһэгин 1-2 ыйтан ордук кэминэн ыытар буолан, дьон ити төлөбүрдэри ылара уһаан-уталыйан хаалара элбэх буолааччы. Кэлин оннун булан сааһыланна. СВО-ҕа кыттар киһи хантараак илии баттаһан, байыаннай чаастарга тиийдэҕинэ, бирикээс таҕыстаҕына, кини хантараагын болдьоҕо ааҕыллан барар. Ити байыаннай сулууспалаах военкомаккка хантараак түһэрсэн баран, Дьокуускайга «Абырал» санаторий базатыгар медкомиссия аһаан баран чаастарыгар хас да нэдиэлэнэн тиийиэн сөп, эбэтэр кылгас кэм иһигэр документтары оҥоһуллан, тута көтөн хаалыан сөп. Байыаннай чааска бирикээс таһааран, испииһэк оҥорон эрэгийиэннэргэ ыыталлар. Былырыын хас да ыйынан испииһэк оҥоһуллан кэлэр буоллаҕына, билигин СВО-ҕа барар дьон испииһэгэ ый иһинэн тиийэн кэлэр. Онон харчынан көмөнү түргэнник түһэрэллэр.

Харчынан төлөбүр бэрээдэгэр уларыйыы киирдэ. Саха сиригэр СВО кыттыылааҕын дьиэ кэргэнигэр биирдэ бэриллэр 200 тыһ. солк. кээмэйдээх көмөнү ыларга байыаннай сулууспалаах ханнык да аймаҕа сайабылыанньа суруйбатах эбэтэр кини аймаҕа суох буоллаҕына, байыаннай чаастар дьон испииһэгин ыыппыттарыттан көрөн бу көмөнү ылбатах буойуҥҥа бэйэтигэр тута түһэрэллэр.

СВО-ҕа барбыт киһи улууһуттан тутулуга суох социальнай көмүскэл управлениетыгар документтэрин ыытан төлөбүр оноһуллар. Араарыы суох буолла, өрөспүүбүлүкэ бары улуустарыгар тыырыллар. Холобура, Ньурба улууһа атын ханнык даҕаны улуустар дьонун документтэрин, өрөспүүбүлүкэттэн көрүллэр көмөнү тыырар, атын улуустарга эмиэ оннук. Ол иһин бу туһунан дьоҥҥо өйдөтүүлээх үлэни ыытабыт.

Түгэнинэн туһанан, улууспут баһылыгар А.М.Иннокентьевка уонна улууспут дьонугар-сэргэтигэр махтаныахпын баҕарабын. Ханнык да улуустарга СВО кыттыылаахтарыгар көмө оҥоһуллар, ол эрээри, мин саанаабар, биһиги улууспутугар ордук элбэх көмө оҥоһуллар. СВО-ҕа кытта сылдьар уолаттар бэйэ-бэйэлэриттэн истиһэн даҕаны сэҥээрэллэр.Уолаттарбыт махталларын биһиэхэ эмиэ мэлдьи суруйа-биллэрэ тураллар.

- Үлэҕэ ханнык ыарахаттар баалларый?

- Хас биирдии кыһалҕаҕа чуолкай эппиэт, алгоритм суох. Итиэннэ соҕуруу дойду чааһа атына эмиэ сабыдыаллыыр. Түүннэри өрөбүлэ суох үлэлиибит, 24/7 эрэсииминэн. Бастаан итиннэ кыратык ыарырҕатан ылбытым, онтон үөрэнним. Бары бииргэ тэҥҥэ дьаһалтаҕа үлэлиир буоламмыт, итиэннэ инники үлэбэр махтана саныыбын. Улуустааҕы үөрэх салалтатыгар, кэнники Ньурбатааҕы улуустар икки ардыларынааҕы дьиэ кэргэҥҥэ уонна оҕоҕо кэлим көмө киинигэр элбэх тэрилтэлэри кытта алтыһан үлэлээбитим туһалыыр. Араас тэрилтэлэр билэрдии тэҥҥэ үлэлэһэллэр. Онон миэхэ сорох атын улуустар бэрэстэбиитэллэринээҕэр арыый чэпчэки дии саныыбын.

РФ Оборуонаҕа министиэристибэтэ байыаннай чаастары кытта үлэлэһэр гражданскай дьоҥҥо эппиэттиирэ олус уустук эбит. Ол эрээри күннэтэ син сыҕарыйан, билигин арыый судургутуйан көмө оҥоһуллара түргэтээтэ.

Саамай ыарахан - сураҕа суох сүппүт, биллибэккэ-көстүбэккэ сытар уолаттарбытыгар үлэ. Байыаннайдар тустаах сокуон ирдэбилинэн быһаччы чугас аймахтарыгар эрэ хоруйдуур бырааптаахтар. Манна дьоҥҥо сурук суруйалларыгар көмөлөһөбүт, сүбэ-ама биэрэбит. Былырыыҥҥа диэри олус ыарахана, дьон көрдүүр-ыйытар суруктарыгар хоруй кэлбэт этэ. Кэнники кэмҥэ байыаннай чаастар син хоруйдуур, эрийэр буоллулар.

Уопсай ис хоһоонноох биир түгэҥҥэ тохтуум. Сураҕа суох сүппүт байыаннай сулууспалаах бииргэ сылдьыбыт дьоно кини аймахтарыгар эрийэн өлүү-быһылаан хайдах буолбутун кэпсииллэр. Оннук түгэҥҥэ ким баҕарар айманара өйдөнөр. Миэстэтигэр кини дьиэ кэргэнигэр психологическай көмө, сүбэ-ама оҥоһуллар. Ол эрээри сокуон ирдэбилинэн буойун туһунан официальнай биллэрии военкомакка кэлбитин кэнниттэн эрэ байыаннай чаастар үлэлэһэллэр. Буойун сураҕа суох сүппүт диэн статустанар, онтон кимэ чуолкайданыар диэри сокуоҥҥа олоҕуран киниэхэ ыйдааҕы хамнаһа түһэ туруохтаах. Ол эрээри кини дьонугар буойун каартата, документтэрин куоппуйата баар буолуохтааҕар, ардыгар ирдэһэргэ хаартыската да суох буолар. Онуоха байыаннай сулууспалаах каартатын счетун ийэтигэр эбэтэр кэргэнигэр көһөрүү сайабылыанньата толоруллуон соп. Онон кыралаан үлэ түргэтээн иһэр.

Волонтерскай хайысхаҕа улуус дьаһалтатын кытта күүскэ үлэлэһэбит. Хас биирдии дьиэ кэргэттэргэ күннээҕи кыһалҕаларын быһааларга көмөлөһөбүт. Куораттан өлбүт буойун унуоҕар туруоруллар пааматынныыктары кэпсэтэн аҕалтараргa билигин үлэ бара турар. Аһыыга ылларбыт буойун аймахтарын уонна биһигини өйдөөн көмөлөһөр үтүө сүрэхтээх дьоҥҥо улахан махталлаахпын. Билиҥҥитэ 2 дьиэ кэргэҥҥэ өлбүт буойун дьиэ кэргэнин чилиэнэ диэн дастабырыанньа кэлбитэ, онон бу дьыала, дьиҥэр, бытаан соҕус.

- Александра Николаевна, кыһалҕалаах кэлбит ханнык эмэ киһиэхэ кыһалҕатын быһаарыы чопчу холобурун кэпсиэҥ дуо?

- Сокуоҥҥа байыаннай сулууспалаахтар СВО-тан уоппускаҕа кэллэхтэринэ хамандыырын сөбүлэҥинэн уоппускалара уһатыллыан сөп диэн ыйылла сылдьар. Онон хас даҕаны киһи ити сүбэни туһанан уоппускаларын уһаттаран, дойдуларыгар, дьиэлэригэр арыый уһуннук сынньанан бардылар. Кэлбит уолаттарга барыларыгар сүбэлиибин.

Бурятия байыаннай чааһыгар СВО-ҕа сулууспалыыр биир дойдулаахпытыгар хамнаһыгар хотугу надбавкатын ылбакка сылдьарын истэн, манна кэлэ сылдьыбыт байыаннай сулууспалааҕынан документтэрин ол чааска тиэрдэн илиитигэр туттартарбытым кэннэ, сыл устата киниэхэ төлөммөтөх харчыта хаттаан ааҕыллан төлөнүөхтээх. Сорох байыаннай чаастар, уопсайынан, документтэри чөлүгэр түһэриигэ энин ыарахан баҕайытык үлэлэһэллэр.

Инбэлиит буолан доруобуйалара хааччахтанан кэлбит уолаттар үксүн уйулҕаларыгар ыарахан охсуулаах кэлэн, барытыттан аккаастыыр түгэннэрэ тахсар. Бэл диэтэр, протез оҥоһулларыттан. Кистээбэккэ эттэххэ, маннык түгэҥҥэ кинилэрдиин кэпсэтэр, үлэлиир уустук буолар. Ол эрээри протез оҥоһулларыгар сүбэлээн, «судаарыстыба биэрэр өнөтүн туһаныахтааххын» диэн көрдөһөн сөбүлэһиннэрэн, 2 уол илии уонна атах протеһын оҥорторо сылдьаллар. Биир бааһырбыт уол Ростовтан айаннаан кэлэн иһэрин Бэс Чагдаҕа быһа киллэртэрэн, эмтэнэ сылдьар. Бэйэм эмиэ маннык түгэннэргэ уолаттарга күүс-көмө буоларбыттан үөрэбин.

- СВО бэтэрээннэрэ уонна СВО кыттыылаахтарын дьиэ кэргэттэрэ бары кинилэргэ көрүллүбүт көмөнү туһана олорор буоллахтара?

- Туһаналлар, ол эрээри ноолоох. Холобура, бааһырбыт буойун эбэтэр өлбүттээхтэр дьиэ кэргэттэрэ РФ Оборуонаҕа министиэристибэтиттэн ылар страховкалара байыаннай сулууспалаах хайдах быһыылаахтык бааһырбытыттан эбэтэр өлбүтүттэн тутулуктаах эбит. Документтэҥҥа кини «бойобуой дьайыыга …» диэн суруллубатах буоллаҕына, ылбат эбит. Аны итини тустаах дьоҥҥо өйдөтөр олус уустук.

Араас байыаннай формированиелар, ЧВК-лар уонна туспа этэрээттэр төлөбүрдэрэ болдьоҕуттан көрөн араастаах буолар. Барыта биир кээмэйдээх буолбат. Оборуона министиэристибэтин иһинэн хантараагы 1 сылтан ордук кэмҥэ түһэрсибит байыаннай сулууспалаахтарга 195 тыһ. солк. төлөнөр. Оттон 3 эбэтэр 6 ыйга хантараак түһэрсибит «Боотур», «Барс», «Ахмат» уо д.а. байыастара, кинилэр Оборуона министиэристибэтин иһинэн киирбиттэрин даҕаны иһин, ити харчыны ылбаттар. Оттон Саха сирин төлөбүрүн ылаллар. Аны байыаннай сулууспалаахтар манна регистрациялаах эрээри атын эрэгийиэннэртэн СВО-ҕа бардахтарына Саха сирин төлөбүрүн ылбаттар. Онон итинник араас буолар.

- «Аҕа дойду көмүскээччилэрэ» судаарыстыбаннай фонда үөһээҥҥи салалтатын кытта үлэ хайдах сүрүннэнэрий?

- Биһиги бу Фонда салайааччылара этэр үлэлэрин толоробут. Онон сорудах быһыытынан үлэлиибит, ардыгар бэйэбит этиилэрбитин эмиэ киллэрэбит.

СВО саҕаланыаҕыттан оҕону иитиигэ тустаах көрүүлэри киллэрэн бырабыыталыстыба таһымыгар дьону-сэргэни бэлэмнээһиҥҥэ, иитиигэ туох кыһалҕалаахпытын, туох үчүгэй уопуттаахпытын көрөн ырытыһыы буола турар. Мунньахтарга кэккэ боппуруостары туруорсабыт. Өрөспүүбүлүкэҕэ гаастааһынна ыалга 150 тыһ. солк. көмө баар. Биһиги гааһа суох улуус буоламмыт, итинник көмөҕө тиксибэппит. Улууспутугар дьон сорох категорияларын дьиэлэрин өрөмүөнүгэр 200 тыһ. солк. кээмэйдээх көмө баар буолан, элбэх дьиэ кэргэн дьиэтин өрөмүөннэннэ эбэтэр толору хааччыйыыны киллэртэрдэ. Бу курдук көмө өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн киирэрэ буоллар суолталаах көмө буолуо этэ. Устудьуоннаах, үөрэнэр оҕолоох дьон проезднойдарыгар Ньурба улууһун курдук Дьокуускайга олохтоноро буоллар диэн эмиэ эппитим. Итинник боппуруостар элбэхтэр, хаһан эрэ быһаарыллыахтара диэн эрэнэбин.

- Александра Николаевна, эн кэргэнин эмиэ СВО-ҕа кыттан сулууспалыы сылдьарын билэбин.

- Кэргэним Юрий 2022 с. балаҕан ыйыгар быстах хомуурга ыныырыллан СВО-ҕа кытта сылдьар, суоппар идэлээх буолан автомобильнай чааска сулууспалыыр. Снаряддтары таһар. Онон мин олоҕум уонна үлэм быһаччы СВО-ны кытта сибээстээх диэтэхпинэ сыыстарбаппын. Кэргэммин кытта өтөр-өтөр төлөпүөнүнэн билсэ-кэпсэтэ олоробун. Уруккуттан үлэлээбит уопуттаах суоппар уонна саха киһитин сиэринэн элбэҕи сатыыр буолан сөбүлэтэрин, бииргэ сулууспалыыр дьоно убаастыылларын истэн үөрэбин. Сайын документтэрин сүтэрэн, ону чөлүгэр түһэрэ кылгас кэмҥэ кэлэ сылдьыбыта. Дьиэ кэргэммит аатыттан төһө кыалларынан дьонно-сэргэҕэ көмөлөһөбүт, оҕолор күрэхтэригэр анал бириис туруоран, волонтердарга, СВО-ҕа сылдьар уолаттарга харчынан, таҥаһынан, малынан, кыттыһан күүс-көмө буолабыт.

- Александра Николаевна, эһиги дьиэ кэргэҥҥитигэр барыта этэҥҥэ буоллун диэн баҕа санаабын тиэрдэн туран, сиһилии кэпсээниҥ иһин махтанабын.

Геннадий АНТОНОВ.

Нэһилиэк сонуннара

ТҮМСҮҮЛЭЭХ БУОЛУОҐУҢ

Олунньу 18 күнүгэр Чуукаартан нэһилиэк баһылыга Артур Юрьевич Фёдоров салайааччылаах 12 киһилээх делегация Дьокуускайга "Чуукаар" түмсүү чилиэннэрин кытта көрүстэ. Көрсүһүү биһиги биир дойдулаахпыт Александра Егоровна Кардашевская (Усова) кэргэнинээн Анатолийдыын үлэлэтэр "4 СЕЗОНА "диэн сынньалаҥ базатыгар буолла.

"Дойду аһа" сандалы тула түмсэн атах тэпсэн олорон олус истиҥ кэпсэтии таҕыста.

Төрөөбүт дойду аһын амсата кэлбит дьон быһыытынан эрдэттэн мустан тиийэн ас астаан дьоммутун толору астаах сандылыах көрүстүбүт.Саха дьонун сиэринэн уоппутун оттон үрүҥ сиэлинэн сыт таһааран, арыылаах алаадьынан айах тутан , хомус хоҥкунас тыаһынан арчылыы көрүстүбүт .Мааны остуолбутугар итии үүттээх чаай,-быппах,кус этэ,миинэ,сылгы этэ,хаан,туустаах балык хас да, көрүҥэ,барыанньа араада уо.д.а. ас остуол хотойорунан.

Барыта, хортуоскатыгар тиийэ Чуукаартан бары олохтоохтор күүстэринэн нэһилиэнньэ кыттыһан хомуйбут аһа -үөлэ.Манна бары кыттыспыт дьоммутугар-сэргэбитигэр барҕа махтал.

Көрсүһүү сүрүн сыала-соруга "Чуукаар" түмсүү саамай салайар киинниир дьонун кытта көрсөн сүбэлэһии,түмсүүгэ нэһилиэкпит кэскилин туһугар үлэлэһиэн баҕалаах,кыахтаах,-сөптөөх эдэр дьону ыҥыран билсиһэн түмсүүну эдэримситэн саҥа сүүрэни киллэрии. Манна сорох салайар, тэҥҥэ сүүрсэр дьоммут Анна Николаевна Афанасьева, Варвара Валерьевна Обоюкова,Надежда Михайловна Прокопьева үлэлэринэн командировкаҕа буолан биэрдилэр.

Киэһэни Е.М.Поликарпов аатынан "Эйгэ" НАК дириэктэрэ Ульяна Артёмовна Иванова иилээн-саҕалаан салайда.

Кэпсэтиини Артур Юрьевич Чуукаартан бииргэ айаннаан кэлбит дьонун кытта билиһиннэриинэн саҕалаата,ол кэннэ Владимир Семёнович Егоров түмсүү салайааччытынан үлэлии сылдьыбыт киһи быһыытынан урукку өттүгэр хайдах туох хамсааһыннар оҥоһуллубуттарын,кимнээх өрүү өйүүллэрин билиһиннэрдэ.

Үөрүөхпүт быатыгар ыҥырыллыбыт эдэр үлэлии-хамсыы сылдьар дойдубут оҕолоро кэлэн билсиһэн,кэпсээн, санаа атастаһан олус истиҥ көрсүһүү буолла.

Бары да олус дьикти дьарыктаах дьон буолан биэрдилэр.Ол курдук улаханнык баарын биллэрбэт бэрт сэмэй Вадим Тихонов бэйэтэ дьоҕус да буоллар киэҥ далааһыннаах үлэлээх мамонт муоһуттан сувенирдары оҥорор тэрилтэлээх.

Парасковья Иннокентьева Москва куоракка тиийэ биллиилээх дизайнер дьоннуун алтыһан үлэлээбит кыыспыт Дьокуускай куоракка кэлэн ПАРАСКОВЬЯ брендовай таҥас тигиитинэн дьарыктанар тэрилтэлээх.

"РАЙМЕД" клиниканы төрүттээбит Раиса Викторовна Ефимова (Филиппова),оҕо невролог бырааһа эдийинээн РБ2 экстреннай медицина ЛОР салаатын старшай медсестрата Розалия Викторовна Эверстовалыын кэлэн үлэлэрин кэпсээн көрдөрүнэр биир дойдулаахтарыгар көмө буолуохтарын сөбүн эттилэр Марианна Заболоцкая бэйэтэ үлэлиир сиригэр эмиэ маннык тэрээһиннэргэ зал уларсыан сөбүн эттэ.

Быраааттыы балыстыы Михаил,Изабелла,Лена Афанасьевтар үлэлэрин билиһиннэрдилэр.Михаил Семенович ювелир эбит.

Уруккута тутууга,архитектураҕа үлэлээбит билигин бочуоттаах сынньалаҥҥа олорор Валентина Михайловна уонна Юрий Константинович Николаевтар,эмиэ биир дойдулаахпыт физико-математическай наука кандидата,ИФПТС металлургияҕа салаатын үлэһитэ Макаров Владимир Васильевич ааспыттан ахтан,инникигэ хайдах тэриннэххэ табыгастаах буолуоҕар бэрт сыаналаах сүбэлэри биэрдилэр.

Чуукаар бүгүҥҥүтүн видеонан,хаартысканан уонна оскуола олоҕуттан видеону көрөн олус үөрдүлэр.Дойдуларыгар баран кэлбит саҕа сананнылар.

Оскуола дириэктэрэ Июлия Илларионовна оскуола олоҕуттан билиһиннэрэн оскуола оҕолоро бэйэлэрэ оҥорбут шоколадтарынан күндүлээтэ уонна Ытык мыраммытыгар үүнэр оттортон хомуллубут буруолатан ыраастанарга аналлаах набордары атыылаабытын бэрт хамаҕатык ыллылар.

Маны таһынан бэйэбит быһан кырыйан бэлэмнээбит кытыаммытын упаковкалаан кэлбиттэргэ барыларыгар бэлэх ууннубут.Илдьэ кэлбит аспытыттан тоҥ эт, кус, куртуйах, собо, хаан, үөрэ, үүт, барыанньа биир да киһини матарбакка илии тутуурдаах ыыттыбыт.

Түмсүүбүт тэрээһинин түбүгэ үтүө түмүктээх буолла.Бастатан туран бу араас дьарыктаах дьон дойдуларыттан тэйбиттэрэ быданнаан билсиспэккэ сылдьалларын тиксиһиннэртээн инникитин өссө билсэн бэйэ бэйэлэрин өйөһүөх буолбуттара улахан ситиһии.Өссө биир сүрүн сорукпут Вадим Тихонов түмсүү салайааччыта буоларга сөбүлэҥин биэрдэ.

Манна Андреева Татьяна Николаевна салайар "Уран тарбах" куруһуогун кыттыылаахтара кыбытыылаах тигиинэн тикпит паннноларынан быыстапка кэлбиттэр болҕомтолорун тарта.

Көрсүһүүбүт буолбут ураҕайын хаһаайыттарыгар Кардашевскайдар дьиэ кэргэттэригэр улахан махтал, саҕалаабыт дьыалалара табыллан өссө сайдан истин.

Куоракка кэлиигэ-барыыга, куорат иһигэр да сүүрүүгэ транспорынан хааччыйбыт Егоров В.С.,Фёдоров А.Ю.,Фёдоров Е.П.махталбытын тиэрдэбит.

АныгЫ үйэ сибээһинэн- бассаабынан тэрээһин кэннэ кэлэн барбыт дьонтон элбэх махтал суруктары туттубут.

Өрүү маннык түмсүүлээх,-биир сомоҕо буолуоҕуҥ!

НАДЕЖДА КАЗАКОВА, ЧУУКААР

Пионерия 100 сыла

Пионерия - үгүс көлүөнэ дьон оскуолатааҕы оҕо саастарын сырдык өйдөбүлэ

Бүгүн, олунньу 17 күнүгэр, Саха сиригэр пионерскай тэрилтэ тэриллибитэ сыллаах үбүлүөйдээх күнэ.

Кыһыл хаалтыстаах оҕо саастарын сырдык өйдөбүлүнэн буолбут оччотооҕу кэми, аҕа саастаах көлүөнэ киэн тутта кэпсииллэр. Оҕо аймах оскуолатааҕы сылларыгар пионерга киирии хаһан баҕарар үөрүүлээх түгэнинэн буолара.

Хаҥалас оскуолатыгар маҥнайгы пионерскай тэрилтэ 1932-1933 үөрэх дьылыгар аһыллыбыт. Ону көҕүлээччиннэн оскуола директора Николай Иннокентьевич Кочнев этэ. 1953-56 сылларга Хаҥалас оскуолатыгар ньиргиэрдээх мунньахтардаах, эппит-тыыммыт, турбут-олорбут активист уолаттар салайааччылаах пионерскай дружина баар эбит. Оскуола 1966 сыллааҕы выпускнига, СӨ профессиональнай үөрэхтээһин туйгуна Иван Васильевич Иванов ахтарынан пионерскай хоско, 2 баян, гармошка араада, балалайка, мандалина, быһата музыкальнай инструменынан толору баай эбит.

Кэлин олох сайдыбытын кэннэ оскуола бастыҥ пионердара "Артек", "Орленок", "Океан" лааҕырдарга сынньаммыттара. "Артек" пионерскай лааҕырга бастакы хараҥаччыннан Ваня Степанов диэн оҕо 1961 сыллаахха сылдьыбыт, онтон салҕыы Людмила Кутанова диэн бастыҥ үөрэнээччи сылдьыбыт.

Оскуола үөрэнээччилэрин, пионер оҕолору түмэ тардан сатабыллаах үлэни тэрийбит, биир санаанан салайтаран үгүс үтүө хамсааһыны саҕалаабыт дьонунан биллэн турар ол саҕанааҕы пионер баһаатайдар этилэр.

Хаҥалас оскуолатыгар үүнэр көлүөнэни иитиигэ пионербаһаатайдарынан Николаева Матрена Терентьевна, Александрова Тамара Николаевна, Березкина Светлана Романовна, Кононова Евдокия Николаевна, Никифорова Марианна Николаевна, Романова Фаина, Татьяна Григорьевна Андреева үлэлээбиттэрэ. Нҕурбаттан тахсан үлэлээбит сып сырдык кырасыабай көрүҥнээх, олус культуурнай киһи быһыытынан олус кэрэ Матрена Терентьевна оҕо сааспыт сырдык өйдөбүлэ. Майгытынан, оҕоҕо үтүө сыһыанынан кинини Светлана Романовна солбуйбута.

Кэлин К.К.Байкалов аатынан пионерскай дружинаны үлэтигэр олус бэриниилээх туруу үлэһит, билигин да Хаҥалас олохтоохторугар улахан ытыктабылынан ахтыллар Татьяна Григорьевна Андреева салайбыта. Пионер баһаатайдарга сүрүн көмөлөһөөччүлэринэн пионерскай звено баһаатайдара этилэр.

Хаҥалас 8-с кылаастаах оскуолатыгар пионерскай активистарынан биһиги саҕана үөрэххэ-үлэҕэ бастыҥ Света Винокурова, Маша Яковлева, Дина Осипова, Дуня Алексеева,Ира Федорова,Тоня Винокурова, Арабелла Иванова, Үөдэйтэн кэлбит үөрэххэ, пионерскай үлэҕэ бастыҥ кыргыттар Ольга Васильева, Рита, Валя Прокопьевалар, Шура Николаева этилэр. Бу оҕолор бэйэлэрин кэмнэригэр үлэ-үөрэх үөрүйэхтэригэр, доҕордоһууга, коллективы кытта сыһыаннаҥа инники олохторугар туһалаах оскуоланы аастахтара.

Саамай кылаабынайа оччотооҕу пионерскай тэрилтэлэр ыччаты иитиигэ төрөөбүт дойдуга тапталы, патриотическай өйү санааны иппиттэрэ буолар. Билиҥҥи олохпут тосту уларыйбыт, сиэр-майгы сатараабыт кэмигэр урукку пионердар олохторо, ыыппыт идеологиялара чиэс, суобас өрө тутуллуута билиҥҥи ыччакка үтүө холобур эрэ буолан, аныгы ыччаты үлэҕэ көҕүлүүргэ бигэ тирэх, өйөбүл буолуон сөп.

Күн бүгүн кэнчээри ыччаты иитиигэ күннэтэ кыһаллар оҕо түмсүүтүн салайааччылара, тэрийээччи-педагогтар уруккуну умнубакка, пионерия үтүө үгэһигэр тирэҕирэн айымнныылаахтык үлэлииллэр, оҕо хамсааһынын саҥа таһымҥа таһаараргa дьулуһаллар.

Бырааһынныыгынан урукку пионердар!

Көлүөнэ икки ардыгар ситим уонна ытыктабыллаах сыһыан баар буола турдун!

Мария Николаева.

Пост ГАИ

На дорогах будет увеличена плотность нарядов ГАИ

Госавтоинспекция Нюрбинского района напоминает о том что, с 08.02.2024 по 08.03.2024 года перешла на усиленный вариант несения службы в целях профилактики ДТП и сохранения жизни и здоровья участников дорожного движения.

На дорогах будет увеличена плотность нарядов ДПС, запланированы выставления сотрудников Госавтоинспекции на выездах и въездах в населенные пункты, проведение массовых проверок, направленных на выявление грубых нарушений правил дорожного движения.

В ходе усиления особое внимание будет уделено выявлению нарушений связанных с управлением транспортными средствами водителями без права вождения, в состоянии опьянения, допускающих выезд на полосу, предназначенную для встречного движения, нарушающих правила перевозки пассажиров, в том числе несовершеннолетних. Также будет усилена профилактика нарушений ПДД пешеходами.

Сотрудники Госавтоинспекции обращаются ко всем участникам дорожного движения с просьбой не оставаться равнодушными к проблеме пьянства за рулем и своевременно информировать полицию о водителях, которые ведут себя на дороге неадекватно по номеру 02, 102

Уважаемые участники дорожного движения, будьте бдительны и внимательны при управлении транспортным средством. Берегите себя и окружающих!

ОГАИ ОМВД РОССИИ ПО НЮРБИНСКОМУ РАЙОНУ

Служба 02

Мошенникам хватило двух часов, чтобы похитить миллион у учительницы

За минувшие выходные в дежурные части органов внутренних дел республики поступило 7 сообщений, связанных с мошенничествами.

Крупную сумму отдала 68-летняя учительница из г. Якутска. Мошенники под видом сотрудника ФСБ за два часа общения вынудили её перевести им миллион рублей, чтобы «защитить» сбережения. Аналогичным способом аферисты похитили 600 тысяч рублей у 59-летней сторожа музея из Алданского района и 400 тысяч у 56-летней учительницы из Хангаласского района.

Двое жителей Нерюнгринского района, надеясь на легкий заработок, потеряли деньги. 55-летний предприниматель пытался заработать на инвестициях, но в результате пополнил счета мошенников на миллион рублей. А 28-летняя женщина, пробуя заработать в интернете, лишилась 150 тысяч рублей.

Кроме того, двое жителей г. Якутска стали жертвами обмана, осуществляя покупки через сайты бесплатных объявлений. 32-летний мужчина заказал автозапчасти из г. Владивосток, но потерял 17 тысяч рублей и не получил товар. 31-летний мужчина лишился более 35 тысяч рублей, продавая стиральную машину в интернете.

Уважаемые жители Нюрбинского района! Не выполняйте по указанию незнакомцев какие-либо действия с банковскими счетами и картами, кем бы они не представлялись. Мошенники могут использовать различные способы и предлоги для хищения денежных средств. Не следует соглашаться на предложения заработать на бирже по телефону. Настоятельно рекомендуем не вносить свои деньги для участия в сомнительных финансовых операциях, надеясь на «легкий» заработок.

Профилактика содержания домашних животных

Сотрудниками полиции за неделю с 12 по 18 февраля 2024 года проведены рейдовые мероприятия по контролю за соблюдением требований правил содержания домашних животных. В ходе мероприятий выявлено 2 граждан в г. Нюрба, нарушающих правила в отношении которых собраны материалы проверки и переданы по подведомственности в Территориальное подразделение Департамента ветеринарии РС(Я) по Нюрбинскому району. Выдано 10 предостережений.

Полиция предупреждает об административной ответственности за нарушение правил содержания домашних животных, в том числе за вывод собак в общие дворы и на улицу без намордника, поводка, выгул домашних животных на детских и спортивных площадках, на территориях дошкольных образовательных, общеобразовательных и медицинских организаций, необеспечение уборки экскрементов домашних животных, выгул домашних животных в состоянии опьянения и др.

В соответствии с ч. 1 ст. 5.4 КоАП РС(Я) нарушение правил содержания домашних животных, если эти действия (бездействие) нарушителя не содержат уголовно наказуемого деяния или не влекут административной ответственности в соответствии с КоАП РФ, наказывается в виде административного штрафа от 1 тыс руб. до 3 тыс руб., а в случае повторного нарушения - от 3 тыс. руб. до 5 тыс. рублей.

ОМВД России по Нюрбинскому району

Считать недействительным

Военный билет №2549906 выдан 06.10.1993 г. Нюрбинским ВК РС(Я) на имя **ЛЬВОВА Василия Петровича**.

ПРОДАЮ

Ньурба куорат киинигэр, паарка утары Кузакова 34 нүөмэригэр сир атыыланар. 5*4 дьиэлээх, гаражтаах, киһи олорботоҕо ыраппыт үчүгэй кураанах учаастактаах иэнэ документунан 11 суотай, дьиэ документаах. Киинтэн ититии холбонон турбута, уу, ситимэ, кана,лизация туочката баар. Ньурба 2 нүөмэрдээх оскуола, маҕаһыыннар, паарка чугастар. Сыаната удамыр 1,5 мөл. солк.

Билсэр телефон: 89841026724

Астрологический прогноз на 26 февраля - 3 марта

♈ ОВЕН (21.03-20.04).

В начале недели возможно обострение отношений с начальством. Идеи сохраните пока в тайне. Вы, скорее всего, окажетесь в эпицентре разнообразных событий, к счастью - преимущественно радостных.

♉ ТЕЛЕЦ (21.04-21.05).

Не самая спокойная для вас неделя. Решение многих проблем вам по плечу. Помощь друзей понадобится только в крайнем случае. В выходные возможны недоразумения с родственниками.

♊ БЛИЗНЕЦЫ (22.05-21.06).

Неделя будет полна событиями. Если появятся интересные и оригинальные идеи - воплощайте их немедленно в жизнь. Будьте внимательнее при оформлении документов. Позаботьтесь о безопасности детей в выходные.

♋ РАК (22.06-23.07).

Эта неделя может подарить вам сказочные возможности, если вы не будете забывать протягивать руку помощи друзьям. Семейные проблемы начнут незаметно исчезать. Вы просто как магнит притягиваете к себе удачу.

♌ ЛЕВ (24.07-23.08).

Позитивный взгляд на жизнь откроет перед вами новые возможности. Отнеситесь с подобающей серьезностью к делам, связанным с вашей карьерой. В выходные постарайтесь отдохнуть.

♍ ДЕВА (24.08-23.09).

На этой неделе вы сможете добиться успеха. У вас появится шанс использовать капризы судьбы в своих интересах. А вот в выходные дни вам придется серьезно разбираться с накопившимися домашними делами и проблемами.

♎ ВЕСЫ (24.09-23.10).

Неделя обещает быть щедрой на развлечения и приятные встречи. Давно назревший вопрос будет разрешен в середине недели: это вызовет долгожданное облегчение. В семье ожидайте приятных сюрпризов.

♏ СКОРПИОН (24.10-22.11).

Однообразие этой недели может вам слегка надоесть. Постарайтесь не впадать в уныние - вы можете не заметить улыбки фортуны. Близкие вам люди нуждаются в вашей помощи, но ждут вашего предложения.

♐ СТРЕЛЕЦ (23.11-21.12).

Преодолеть возникающие препятствия позволят душевное спокойствие и уверенность в собственных силах. Выходные постарайтесь провести с любимым человеком, иначе у вас могут появиться поводы для ревности.

♑ КОЗЕРОГ (22.12-20.01).

Вас ждет невыносимо много работы. Обсуждение ваших проблем с начальством окажется успешным. Постарайтесь немного времени посвятить уюту в собственном доме, чтобы отдохнуть в нем после тяжких трудов.

♒ ВОДОЛЕЙ (21.01-19.02).

Чем оптимистичнее будет ваш настрой, тем легче вы достигнете желанного успеха и общественного признания. В выходные больше времени уделяйте себе и своим близким.

♓ РЫБЫ (20.02-20.03).

На этой неделе вам придется сдерживать некоторые эмоции и скрывать черты характера, чтобы добиться намеченных целей и не повторить ошибок ближайшего прошлого. Отдохнуть от проблем вам удастся только дома.

Кэриэстэбил

Дьүөгэбит истиҥ мичээрин ахта, ытамньыйа саныыбыт

Өр сылларга бииргэ үлэлээн, алтыһан ааспыт истиҥ дьүөгэбит **Эльмира Эдуардовна НИКОЛАЕВА** суох буолта номнуо биир сыл ааста да буоллар, куруук баар курдук саныыбыт, суохтуубут. Эльмира элэккэй майгыта, үлэҕэ-үөрэххэ кутугунас сыһыана өйбүтүттэн арахпат. Кини үөрэтэр уруоктарыгар олус кыһаллан кичэйэн бэлэмнэнэр этэ, ыытар эбии үөрэхтэрэ эмиэ үрдүк таһымнаахтык ааналлара. Уһулуччу үрдүк категориялаах айылҕаттан айдарыылаах учуутал этэ. Оскуола ыытар тэрээһиннэрин киэргэтиитэ, тематиката кумааҕыттан кырыллан ураты дьэрэкээн тыыннанара. Хаһан да буолар тэрээһиннэртэн туора турбакка, толкуйдаан таһааран, этии киллэрэн, урут уруһуйдуу охсон, туох наадатын, барыл оҥорон биэрэн олоххо киирэригэр тилэри тиэрдэрэ.

Айылҕаттан налыччы майгылаах, сытыары-сымнаҕас учууталы оҕо аймах олус таптыыра. Оҕолор куттарын тутан, истиҥник кэпсэтэн кырачаан ВУД хоһуттан араас дьэрэкээн, дириҥ ис хоһоонноох айымньылаах оҥоһуктар ситимин быспакка тахсан, оройуон, өрөспүүбүлүкэ араас таһымнаах быыстапкаларыгар миэстэлэһэллэрэ. Оҕо дьоҕурун таба таайан, саҥаттан саҥаны чинчийэн - арыт техническэй айар үлэ, байыаннай техника, архитектура, арыт иис, оҕуруонан тиһии, 3Д технология, валяние, уруһуй араас тиэмэлэригэр уонна да атын үгүс көрүҥнэ дэгиттэр талааннааҕа.

Кэллиэгэлэрэ, биһиги – дьүөгэлэрэ сөҕөр эрэ этибит. Ханнык да көрүҥнэ кытыннарбатаҕа диэн суох, ол курдук арыт туой, арыт туос, пластилин... кэнники икки сылга алын сүһүөх кылаас оҕолоругар аналлаах "Ворлдскилс" "Поварское дело" уонна иис көрүҥнэригэр республика таһымнаах күрэххэ эмиэ инники миэстэлэри ылбыттара. Күлэ-үөрэ оҕолор кыра да ситиһиилэрин, тугу айа-тута сылдьарын, билбитин-көрбүтүн кэпсиир, санаатын үллэстэр идэлээх этэ.

Хомойуох иһин «этэ» дииртэн күн бүгүҥүгэр диэри үөрэнэ иликпит ... Дьүөгэбит барахсан ыал ийэтэ, тапталлаах кэргэн, сатабыллаах хаһаайка буолан күн курдук сандааран кылгас да кэмнэ күлүм гынан аастыҥ. Бииргэ алтыспыт дьүөгэлэриҥ, кэллиэгэлэриҥ, үөрэппит оҕолоруҥ санааларыгар өрүү сырдык кыым буолан сандаара сылдьыаҕыҥ.

Светлана ВАСИЛЬЕВА

Администрация и первичная профсоюзная организация ГБУ РС (Я) «Нюрбинская ЦРБ» выражают глубокие соболезнования родным и близким в связи с кончиной

ГОЛОВАНОВОЙ
Тамары Станиславовны

врача-стоматолога, ветерана здравоохранения Нюрбинской ЦРБ. Скорбим и соболезнуем

Убаастыыр дьоммутугар, Ньурбачаан сэлиэнньэтин олохтоохторугар Валерий Гаврильевич, Лилия Петровна Афанасьевтарга тапталлаах кыыстара, Лидия Гаврильевнаҕа, Динараҕа сиэн балтылара

Иванна - Айыына

уһун ыарахан ыарыыттан күн сириттэн туораабытынан чугас дьоммутугар, дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥнэ үллэстэбит.

Дьаархантан эдьиийгит Мария уонна кини дьиэ кэргэнэ

Ньурбачаан орто оскуолатын бэтэрээн үлэһиттэрэ Афанасьева Лилия Петровна, Валерий Гаврильевич соҕотох кыыстара

АФАНАСЬЕВА
Иванна-Айыына Валерьевна

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытыгар, чугас дьонноругар, аймахтарыгар, доҕотторугар дириҥ кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Оскуола кэлэктиибэ, бэтэрээннэрэ.

Күндүтүк саныыр кийииппитигэр, саҥаспытыгар, бырааппытыгар, убайбытыгар Лия, Валерий Афанасьевтарга баар суох соҕотох күҥнэ көрбүт оҕолоро, тапталлаах кыыстара

АФАНАСЬЕВА Иванна Валерьевна

бу дьыл 18 к. ыарахан ыарыыттан күн сириттэн Орто дойдуттан туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит. Балтыбыт котоку олох эдэр саа-скар бараахтаатыҥ, быдан дьылларга быраһаай.

Саҥаһыҥ, абаҕаҥ, убайыҥ Ивановтар, эдьиийиҥ, күтүөҥ, бырааттарыҥ Неустроевтар

Бииргэ үлэлээбит кэллиэгэбит

АФАНАСЬЕВА Айыына Валерьевна

эдэр саа̀ыгар ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан ийэтигэр, аҕатыгар, аймах-билэ дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Киин балыыһа администрацията, профкома, поликлиника кэлэктиибэ

Күндү таптыыр эһээбит, тыыл бэтэрээнэ, Гражданскай авиация Бочуоттаах үлэһитэ, Ньурба олохтоох бастакы летчиктарыттан биирдэстэрэ, Куочайтан төрүттээх

САННИКОВ
Иннокентий Андриянович (Сыына)

бу дьыл олунньу 16 к. ыарахан ыарыыттан 89 саа̀ыгар олохтон барбытын туһунан бииргэ үлэлээбиттэригэр, билэр дьонугар дириҥ кутурҕанынан иһитиннэрэбит.

Ньурбаттан, Дьокуускайтан Оля, Стас Санниковтар, Наташа

Нюрбинский центр ОВД филиала «АС ВС» «Аэропорт Нюрба» ФКП «Аэропорт Севера» АО АК «Полярные линии» Нюрбинского филиала выражают глубокие соболезнования родным и близким в связи с кончиной ветерана труда, Заслуженного работника Гражданской Авиации

САННИКОВА
Иннокентия Андрияновича

Светлую память о нем сохраним в наших сердцах

Биир тиэргэҥнэ өр кэмнэргэ ыаллаһан олорбут дьүөгэбит, табаарыспыт

ИВАНОВА Лариса Павловна

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан кыргыттарыгар, сиэннэригэр, аймахтарыгар, табаарыстарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит. Аһыыгытын тэҥнэ үллэстэбит.

Ыалгыт Клавдия Данилова, оҕолоро

Октябрьскай нэһилиэк олохтоохо, ытыктыыр кэллиэгэбит, үлэһит үтүөтэ

Александр Егорович ГРИГОРЬЕВ

эр санааны ылынан анал байыаннай дьайыыга дойдутун көмүскүү сылдьан сырдык тыына быстыбытынан чугас дьонугар, дьиэ кэргэнигэр кутурҕаммытын биллэрэбит.

Октябрьскай нэһилиэк дьаһалтатын, БОН кэлэктиептэрэ

Күндү бырааппыт

ГРИГОРЬЕВ Александр Егорович (Матык)

анал байыаннай дьайыы толоонугар сырдык тыына быстыбытынан чугас дьонугар оҕолоругар, сиэннэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Григорьевтар, Михалевтар, Афанасьевтар

«Ньурба»
Главный редактор
ПЕТРОВА Лена Ивановна

Учредители:
Правительство Республики Саха (Якутия)
ГАУ РС (Я) «Сахапечать»
Издатель:
ГАУ РС (Я) «Сахапечать»
Адрес издателя:
677000, г. Якутск,
ул. Орджоникидзе, 31, каб. 124
тел/факс: (8-4112) 34-39-17

Газета зарегистрирована в Управлении Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций Управление Роскомнадзора по Республике Саха (Якутия). Регистрационный номер ПИ № ТУ14-00551 от 03.06.2020 г.

Адрес редакции, типографии: 678450, РС(Я), Нюрбинский район г. Нюрба,
ул. Ленина, 37.
redakcia06@mail.ru

Телефоны:
менеджер по рекламе:
2-33-32,
+7-914-300-01-37

Отпечатано в редакционно-компьютерном комплексе редакции, типографии газеты «Ньурба-Огни Нюрбы». Время подписания в печать по графику: 17.00, фактически: в 16.30.
Объем 3 печ. л. Индекс ПИ 988. Тираж 688.
Цена 42 руб. Газета выходит 1 раз в неделю: по четвергам на якутском (русском) языках.
За содержание рекламы, объявлений и писем отвечают рекламодатели и авторы. Мнение автора не всегда совпадает с мнением редакции.

Больше информации на сайте